

Пан Гюемек

КЛАН, НЕДОКЛАН

Учрежда
Стоян Анастасов

РАН БОСИЛЕК КЛАН, НЕДОКЛАН

chitanka.info

НЕВОЛЯ

Две момчета често ходели с баща си за дърва в гората. Веднъж баща им казал:

— Деца, хайде идете самички за дърва!

— Бива, тате — рекли момчетата. — Ами ако се строши колата, кой ще ни я направи?

— Ако ви се строши колата, синко, викайте неволята. Тя ще ви я направи.

Двете момчета послушали баща си. Впрегнали воловете. Отишли в гората. Насекли дърва. Натоварили добре колата.

Тръгнали си. Не щеш ли, насред пътя им се строшила колата. Спрели се момчетата и почнали да викат:

— Невольо, Невольо! Ела ни поправи колата!

Викали, викали, никой не им се обадил. Взело да се мръква, а неволята я нямало още никаква. Най-после по-малкото момче рекло:

— Бате, тая проклета неволя няма да дойде. Мръкна се вече. Я да се заловим самички и колкото можем, да си поправим колата!

Двете момчета взели брадвата и теслата. Навели се и — кльц оттук, кльц оттам — поправили колата.

Като си отишли, баща им ги попитал:

— Е-е, как прекарахте в гората?

— Остави се, тате! — рекли те. — Насред пътя ни се строши колата. Викахме, викахме проклетата неволя, гърлото си продрахме, но тя не ни се обади. Видяхме, че няма да дойде. Взехме брадвата и теслата и колкото можахме, поправихме колата.

— Ето, синко, това е неволята! — казал баща им. — Вие сте я викали, а тя е била при вас. Като нямало кой да ви стегне колата, поправили сте я самички. Гдето ще рече, неволята ви я е поправила.

КОЙТО НЕ РАБОТИ, НЕ ТРЯБВА ДА ЯДЕ

В едно село расла хубава мома Богданка. Тя била едничка на баща и майка. Била много галена. Майка ѝ шетала из къщи, чистела, готвела. Богданка само ходела насам-нататък, нищо не похващала.

Почнали да идат оттук-оттам да я искат за снаха. Майка ѝ на всички казвала:

— Наша Богданка не е научена да работи. Тя е галена.

Щом чуели това, всички си отивали.

Еднъж дошъл един старец и казал:

— Чух, че имате хубава мома, дойдох да я взема за снаха.

Майката и нему отговорила:

— Наша Богданка е много галена. Тя нищо не знае да работи.

— Нека — рекъл старецът, — у нас никой никого не кара да работи. Който иска да работи — работи. Който не иска — така си седи.

След седмица-две направили сватбата.

Старецът имал трима синове и още две снахи.

На другия ден след сватбата всички се заловили за работа. Невястата седяла пременена и нищо не похващала.

Събрали се за обед. Седнали на трапезата. Невястата седяла настрана и чакала да я поканят. Другите снахи донесли гозбата. Сложили пред свекъра голяма пита хляб. Той взел питата и я разчупил на толкова парчета, колкото души били на трапезата.

— А на невястата? — рекла свекървата.

— Тя не е гладна — отвърнал старецът. — Когато човек не работи, не огладнява.

Следобед всички пак започнали работа. Невястата седяла и нищо не похващала.

Събрали се да вечерят. Сложили пита пред свекъра. Старецът взел питата и я разчупил пак на толкова парчета, колкото души били на трапезата.

— А на Богданка? — запитала свекървата.

— Тя не е гладна — отговорил старецът. — Който не работи, не огладнява.

Вечеряли, поприказвали кой какво ще работи на другия ден, па легнали и скоро заспали.

Легнала и невястата. Но гладни очи заспиват ли? Едвам дочакала да се съмне. Станала тихичко, измила си очите, издоила кравите, изкарала телците.

Станали и другите. Като видели що е направила невястата, спогледали се и се усмихнали.

На обед невястата сложила трапезата и седнала наред с другите.

Старецът разчупил питата, подал най-голямото парче на невястата и рекъл:

— Ти, невясто, днес работи най-много от всички. Ето и на тебе от питата.

Изминали се седмица-две. Невястата по цял ден шетала.

На третата седмица майка ѝ и татко ѝ дошли на гости. Съгледали ги и излезли всички на двора да ги посрещнат.

Невястата припнала най-напред. Тя отворила портите и бързо извикала:

— Мамо!... Тате!... Слизайте по-скоро от колата и се хващайте на работа! Тука не е като у нас... Тук, който не работи, не му дават да яде!

СЛИВИ ЗА СМЕТ

Един селянин намислил да ожени сина си за добро и работно момиче. Натоварил кола със сливи. Тръгнал по селата да ги продава.

— Хайде сливи за смет, сливи за смет! — викал селянинът и карал колата по улиците.

Разбързали се жени, моми, баби да метат къщите. Надпреварвали се коя повече смет да събере, та повече сливи да вземе. Една носи цял чувал, друга — крина, трета — престилка. Носят и се хвалят:

— Я погледнете колко смет събрах из къщи! Добре, че дойде такъв глупав сливар, да му я дадем за сливи!

Селянинът вземал смет, давал сливи. По едно време дошло хубаво момиче. То стискало смет в кърпа.

— Е-е, хубава девойко, много малко си събрала — казал сливарят. — За толкова смет какви сливи ще ти дам!

— Нямаме повече, чичко, никак нямаме. Тая смет не е от нашата къща. Дадох ми я съседите, задето им помагах да метат.

Сливарят като чул това, много се зарадвал.

— Такова чисто и работливо момиче, което не държи смет в къщи, ще бъде най-добрата къщовница за моя син — рекъл си той и го взел за снаха.

ХРАНИ ДУША, ДА ТЕ СЛУША

Имало едно време един селянин. Той бил много свидлив. И жена му била като него. Селянинът имал ратай — голям шегобиец.

Една сутрин господарят казал на ратая:

— Иди, момче, на нивата под могилата да пожънеш пшеницата!
Вземи торбата с яденето!

Ратаят взел торбата, погледнал какво има в нея и тръгнал.

Като стигнал на нивата, спрял се под крушата и рекъл:

— Добро, утро, крушо!

— Добре дошъл, момко — отговорил си той самичък.

— Ще жънем ли днес, или ще спим?

— Торбата ще каже — отговорил си пак самичък ратаят вместо крушата.

— Торбата казва, че господарката сложила само глава лучец и късче сух хлебец.

— Щом е така, ще спим. Гладна душа не слуша.

И легнал ратаят, та спал чак до вечерта.

Така направил и на другия ден.

Казали на скъперника, че нивата му стои непожъната. На третата сутрин той тръгнал да види каква е работата. Скрил се в нивата. Дошъл ратаят. Спрял се под крушата. Разговорил се с нея както винаги и легнал да спи.

Селянинът не му се обадил, а се върнал в къщи. Разказал на жена си как слугата не работил нищо и как се разговарял с крушата.

Вечерта селянинът казал на ратая:

— Защо правиш така, бре момче? Защо не си пожънал нивата?

Ратаят отговорил:

— За нивата ти не мисли! Ако каже торбата, утре за един ден ще я пожъна.

— Каква торба поменуваш? Защо не си кажеш направо какво искаш?

— Питайте торбата, господарю. Тя ще ви каже.

Вечерта селянинът рекъл на жена си:

— Утре, жено, турни на ратая бяла погача и печено пиле, та да видим какво ще прави.

На сутринта ратаят взел торбата, погледнал какво има в нея и отишъл на нивата. Пак се спрял под крушата и рекъл:

— Добро утро, крушо!

— Добре дошъл, момко — отговорил си пак той сам вместо крушата.

— Ще жънем ли днес, или ще спим?

— Торбата ще каже.

Той разтворил торбата и рекъл:

— Торбата казва, че господарката сложила бяла погача и печено пиле.

— Щом е така, ще работим!

Ратаят се нахранил добре, па като се запретнал, пожънал нивата до обед. До залез, слънце вързал снопите.

Надвечер дошъл селянинът. Като видял нивата пожъната и снопите навързани, рекъл:

— Бре, сине, хубава работа си отвъртял!

Ратаят се засмял и отвърнал:

— Ама и вас хубаво ви научила торбата. Така се работи, когато си нахранен добре. Храни душа, да те слуша.

БАБА МАРТА

НАРОДНА ПРИКАЗКА

Имало един сиромаш човечец. Той работел, трудил се, ала все си бил сиромаш.

Срещнала го веднаж Баба Марта. Попитала го:

— Защо си опасал тоя червен пояс, човече!

— Защото нямам други. Ала и да имах, пак тоя щях да опаша. На първия ден на Баба Марта червено се носи. Баба Марта червено обича. И на децата връзват червени мартенички през нейния месец. Тя и на мене болно детенце оздрави, та я почитам като светица. Всяка година, щом пристигне, службица ѝ служа — за здраве.

— Жив и здрав да си, човече. И челядта ти да е жива и здрава. Аз съм Баба Марта. Загдето така ме почиташ, с голямо богатство ще те сдобия. Ала ще ме слушаш.

— Ще те слушам, как няма да те слушам — рекъл човекът.

Тогавя Марта му казала:

— Като дойде лято, събирай бодили по полето. Цяло лято това да ти е работата. Когато дойде моят месец, аз ще дам такъв дебел сняг и такъв студ, та ще почне добитъкът да мре от глад. Ще дойде при тебе търговец с много овце. Ще ти дава за бодилите много пари, да си храни с тях овцете. Не му ги давай за пари. Спазари се да му храниш стадото. Половината да е за тебе, половината за него.

Послушал сиромашът. Като настанало лято, почнал да бере бодили по полето. Брал, брал, та не се знае що чудо набрал. Гледали го селяните, като бере бодили, що не са за нищо потребни, и му се смеели.

Кога дошли дните на Марта, като ударил дебел сняг, като свил силен студ: сняг, студ, та храната се привършила и добитъкът почнал да мре от глад.

Дошел богатият търговец при сиромаша, казал му:

— Научих, че си имал събрани бодили. Кажя колко пари искаш за тях, та да си храня с бодили овцете. Не можах никъде да намеря

сено да си купя.

— Не продавам бодилите — отговорил бедният селянин. — Ако щеш, дай да ти храня овцете. Като се подобри времето, да ги делиме наполовина.

Нямало що, съгласил се търговецът.

Човекът похранил някое време стадото с бодили, па като се усмихнала Баба Марта, като грейнало едно слънце, за три дни се стопил снегът. Стадото почнало да пасе трева и търговецът и човекът разделили овцете на половина.

Така човекът се сдобил с много овце и станал прочут богаташ. Като видял това късметът му, зачудил се и рекъл: „Гледай ти! Аз не помагам на моя господар, а той откъде ли е спечелил толкова многобройно стадо? Чакай, той го е придобил без мене, ала аз ще доведа сипаницата, та овца да няма остане!“

Късметът отишел за сипаницата, а Баба Марта се явила на човека и му рекла:

— Късметът ти завидя, че си спечелил толкова овце без него, та отиде да доведе сипаницата да ги затрие. Но ти смени овцете с говеда.

Човекът разменил овцете с говеда.

Късметът довел сипаницата, но какво да види? Овце оставил говеда намерил. Отишел тогава да доведе болестта, която мори говедата.

Марта пак се явила на човека и му казала:

— Късметът ти отиде да доведе болестта, що мори говедата. Затова смени ги с коне.

И той сменил всички говеда с коне.

Дошел късметът и довел болестта. Гледа — говедата станали коне. Пак си рекъл: „Каква е тая работа? Първо ходих за сипаницата — оставих овце, намерих говеда; после ходих за болестта, що мори говедата — оставих говеда, намирам коне! Чакай да доведе сега шугата за конете.“

Баба Марта пак казала на човека, та той разменил конете за едно голямо лозе.

Късметът довел шугата, но гледа — конете станали на лозе! Тогава той си рекъл: „Чакай да се престоря утре на заек. Като дойде моят господар да порязва лозето, аз ще се блъсна в нозете му, той ще махне с косера да ме удари, ще посече нозете си и ще остане недъгав.“

Баба Марта чула това, пак дошла до човека и му рекла:

— Късметът ти се е заканил утре, като идеш да режеш лозето, да се преправи на заек. Ще се втикне в нозете ти да махнеш с косера, та да си пресечеш нозете. Но ти, щом видиш заека, че тича, разгърни един чувал между нозете си, та да влезе късметът в чувала. После го натупай хубавичко, да му дойде умът в главата.

На утрото човекът отишел да пореже лозето. Поминало се малко, току се дигнало глъч: „Я, заек! Заек!“ Човекът хвърлил косера и разтворил между краката си един чувал. Заекът, като търчал, току залетял към човека и се бухнах в чувала.

Човекът го завързал, па го понатупал хубавичко. А късметът се обадил: „Удряй, човече! Пада ми се. Който лошо прави, лошото и него няма да забрави!“

Като го чул така да говори, човекът го пуснал да излезе. Късметът се усмихнал и рекъл:

— Отсега нататък ще работя повече и от тебе да станеш още по-богат.

Чула го Баба Марта, засмяла се. Пекнало мартенско слънце, човекът порязал лозето и се върнал весел и доволен в къщи.

ДЯДО И РЯПА

Дядо белобради ряпа взе да вади.

С две ръце я хваща, силно се напъва, пъшка и опъва, тя не се поклаща.

Дядо баба вика.

Тича баба Мика, тича, дяда хваща. Двамата напъват, ряпата опъват, тя се не поклаща.

Баба внучка вика.

Малката Иглика припва, баба хваща. Трима се напъват, ряпата опъват, тя не се поклаща.

Внучка Шарка вика.

Шарко за Иглика се юнашки хваща. Четирма напъват, ряпата опъват, тя се не поклаща.

Шарко Маца вика.

Маца от зимника тича и се хваща. Петима напъват, ряпата опъват, тя се не поклаща.

Най-после Писана вика и Гризана.

Гризана се хваща. Здравата подхваща. Дружно се напъват, пъшкат и опъват, ряпата измъкват, в къщи я замъкват.

И там всички с нея сладко се гостили. Три дни яли, пели и се веселили.

СИТ СВЕКЪР, СИТА СВЕКЪРВА

Свекър и свекърва си взели снаха от друго село. Син им, щом се оженил, заминал по печалба. Оставил при тях младата невеста.

Свекърът и свекървата били много свидливи. Когато сядали да ядат, хапвали по два-три залька и свекърът казвал: „Сит свекър, сита свекърва, дигай, невясто!“ И невестата дигала трапезата. Свекърът и свекървата си доядали скришом, а снахата примирала от глад. Така правел свекърът на всяко ядене. Невестата гладувала, па току отишла един ден при майка си и се оплакала, че все гладна ходи.

Невестата имала троица братя. Най-малкият рекъл:

— Защо не каза по-рано, сестро? Аз лесно ще вразумя твоя свекър и твоята свекърва. Иди си сега, па ме чакай довечера. Ще ти дойда на гости. Хубаво да наготвиш.

Невестата си отишла и наготвила. Вечерта брат ѝ дошъл на гости. Тя сложила трапезата. Свекърът хапнал два-три залька, па току рекъл:

— Сит свекър, сита свекърва, дигай, невясто!

Невестата посегнала да дигне трапезата, ала брат ѝ я спрял и казал:

— Ситите могат да станат, ала гладните ще се нахранят. Яж, сестро, да ядем!

Яли, яли, наяли се добре. Тогава братът рекъл на сестра си:

— Дай, сестро, хляба и гозбата! Ще ги сложа при възглавницата си, да ги не изядат нощес котките.

Братът турнал торбата с хляба под възглавницата, захлупил гозбата до главата си, па легнал.

Свекърът и свекървата примирали от глад, ала немало какво да ядат. Свекърът посегнал в тъмнината да измъкне торбата с хляба изпод възглавницата, но гостенинът замахнал с тоягата и викнал:

— Пссст, котарако! Сит господар те храни!

Като видели, че гостенинът не заспива и няма как да вземат хляба и гозбата, свекърът казал на свекървата:

— То се видяло, че хляб и гозба не ще ядем тая вечер, ами иди да издоиш кравата, та да пийнем малко млекце.

Гостът чул какво си приказват. Когато свекървата почнала да дои млякото, той станал и отишъл в тъмнината при нея. Тя издоила, колкото пуснала кравата. После дигнала котлето и го подала на госта като го помислила за свекъра.

— На, сръбни — рекла тя, — па остави и за мене!

Гостът изпил млякото до капка, подал на свекървата котлето, върнал се бързо и си легнал в леглото.

Дошъл свекърът и поискал да пийне мляко.

— Бре, гладнико — викнала сърдито бабата, — какво мляко дириш? Нали го изпи до капка?

— Слушай, бабо, пред мен такива не минават! Изпила си млякото, па се и преструваш отгоре. Да не мислиш, че с невястата се разправяш?

Скарали се свекърът и свекървата. Ала с кавга глад не се насища. Най-после свекървата казала:

— Я да се не разправам повече със сит човек, а да отида в градината да хапна сливи, че умирам от глад.

— Ти пи мляко, че и за сливи мислиш, та аз ли тука гладен ще стоя? И аз ще дойда.

Отишли в градината и почнали да брулят сливи. Ала гостенинът чул какво се гласят да правят, грабнал една вършина, па като зашибал, де кого завърне. Шиба и вика:

— Тичайте, бре хора, че говеда окършиха сливите!

Свекърът и свекървата избягали в къщи.

Постояли там какво постояли и свекърът рекъл:

— Хайде, бабо, да отидем в градината да похапнем зеле.

Отишли пак в градината. Ала тъкмо да откъснат една зелка, гостенинът ги зашибва пак с вършината и завиква:

— Тичайте, бре хора, че козите изядоха зелето!

Свекърът и свекървата пак избягали в къщи. Легнали, дано заспят. Ала на гладно спи ли се? По едно време свекърът рекъл:

— Не било лесно на нашата невяста. Ти сръбна мляко, та може да не усещаш такъв глад, ала аз не зная как ще утрая до утре.

— Мълчи, мълчи! То се знае кой изпи до капка млякото. Аз най-добре разбирам какво е било на невястата, като я държахме все гладна.

Да не си посмял вече да викаш: „Сит свекър, сита свекърва“.

На сутринта седнали да ядат. Гостът извадил хляба от торбата и сложил гозбата. Като се наядли добре, той рекъл:

— Догде не погладуват ситите, не хващат вяра на гладните. Дано не идвам пак да пъдя с вършина говедата и козите!

МЪЖ И ЖЕНА

Един мъж често думал на жена си:

— Мъжкото тегло никъде го няма. Цял ден се блъскай из полето, ори земята, копай, тичай по воловете. А слънцето пече, та прегаря. Устата ти се пука от жажда. Харно е да се седи и да се шета дома на сянка!

Най-после жената рекла на мъжа си:

— Щом ти се вижда лесно женското шътане, хайде да променим работата си. Ти започни да вършиш моята, аз — твоята.

Речено-сторено. На сутринта станали ранко и всеки се заловил за работа. Мъжът останал да шета в къщи, жената се отправила на оран в полето.

— Хем добре гледай — рекла на излизане жената, — всичко да свършиш. Изкарай кравите в чердата, нахрани пилците, приготви обяд, опечи хляба и избий маслото...

Мъжът влязъл в къщи, вързал шарена престилка, запретнал ръкави и се заловил за работа. Най-напред рекъл да накладе огъня. Палил го оттук, мушил го оттам, задавял се от дима и все не могъл да го разпали хубаво. В това време говедарят минал и заминал. Сетил се мъжът за кравите, оставил огъня недоразкладен и хукнал да догонва говедаря, но не го догонил. Върнал се пак в къщи. Докато изкарвал кравите, огънят тъй силно се разгорял, че малко останало да запали къщата. Надве-натри той го позагасил и излязъл да нахрани пилците. Те се били пръснали навред из двора и той едвам успял да ги събере около квачката. Но за да не се пръскат вече, вързал с конец всяко поотделно, а всичките — за крака на квачката. После пак влязъл в къщи, запретнал се да меси хляб. За да може веднага, след като замеси, да почне да бие маслото, той привлякъл близо до нощвите и буталката с млякото. Меси мъжът, та кръстът му пращи, обръща в ръцете си жилавото тесто като лека топка. Но в това време квачката изкрякала, пилците запискали. Скочил той да види какво става в двора, халосва се в буталката, премята я и млякото се изляло. Излиза на двора и що да

види: един грамаден орел грабнал квачката и я понесъл към небето. С нея се издигнали и вързаните за крака ѝ пилета.

Попогледнал мъжът, потюхкал се, па отново се върнал в къщи. Но там друга пакост: влезли свинете и излапали всичкото тесто от нощвите. А и огънят вече загаснал.

Връща се жената, влиза в къщи и още от вратата пита:

— Де са квачката и пилците?

— Отнесе ги орелът.

— Опече ли хляба?

— Изядоха го свинете.

— Ами маслото?

— Какво ти масло, аз катурнах млякото.

— Е, хайде да вечеряме, па после ще видим какво още си направил.

— Да вечеряме ли? — извикал отчаяно мъжът. — Та не виждаш ли, че искрица огън няма в огнището. Нищо не съм сготвил.

— Е, мъжо, харно си вършил къцната работа! И утре така я върши!

— Утре ли? Утре аз ще си гледам пак моята работа, а ти си върши своята. Кой каквото знае, това да си върши.

МАГАРЕ БОБ ЯДЕ ЛИ?

Един пътник отивал с магарето през зимата в града. По пътя примрял от студ. Като стигнал в едно село, отбил се да се стопли в селската кръчма. На огнището пламтял буен огън. Около огъня били насядали селяни. Приказвали си на топло. Никой не помръднал да му стори място.

Пътникът гледал, гледал, па попитал кръчмаря:

— Имаш ли нещо за ядене?

— Имам боб, ей сега го свалих от огъня — казал кръчмарят.

— Сипи в една паница, та занеси на магарето да яде — много е гладно.

— Магаре боб яде ли? — засмял се кръчмарят.

— Моето магаре яде. Хайде занеси му по-скоро!

— Не се шегувай, пътнице, не сме толкова прости!

— А бе, казах ти, моето магаре яде боб. Кажу колко ти струва боба, да ти го платя.

— Лесна работа за плащане. Но аз пак те питам: „Магаре боб яде ли?“

— Занеси му, ще видиш!

Кръчмарят насипал пълна паница боб и тръгнал да го занесе на магарето в обора. Наставали селяни и отишли да видят как магаре яде боб.

В това време пътникът хубаво се настанил край огъня. След малко кръчмарят се върнал с паницата в ръце и рекъл:

— Магарето само подуши боба, ама не иска да яде.

— Магарешка работа — рекъл пътникът. — Заинатило се е нещо. Щом не ще да яде, дай боба, аз ще го изям! А вие друг път погостолобиво посрещайте измръзналите пътници!

ВАРДЕТЕ СЕ!

Един беден човек събрал дърва из гората, задянал ги и ги занесъл в града за продан. Дървата били дълги и човекът викал с висок глас:

— Вардете се, вардете се!

Един опак човек не искал да се отбие. Дрехата му се закачила за дървата и се раздрала.

Той се разсърдил и дал бедняка в съд, да му заплати дрехата.

Отишли в съда. Съдията попитал няколко пъти как е станала работата, но бедникът все мълчал.

— Защо си ми довел този ням човек? — казал съдията сърдито на тъжителя: — Как ще се разбере с него?

— Преструва се, господин съдия, не е ням. Когато носеше дървата, той викаше колкото му глас държи: „Вардете се! Вардете се!“

— Е, като е викал, защо не си се вардил? — казал съдията и оправдал бедняка.

НЯМА ДА СЕ СЪРДИШ НАРОДНА ПРИКАЗКА

Тръгнал беден Димо работа да дири. Господар намерил и свидлив, и хитър. Господарят рекъл:

— У мен ще слугуваш до другата пролет, додето закука първа кукувица. Тогаз ще получиш петдесет жълтици. Но едно да помниш: където отидеш, каквото да правиш, каквото да чуеш, няма да се сърдиш! Ако се разсърдиш, няма да получиш ни една жълтица и ще ми слугуваш две цели години даром, без заплата.

Съгласил се Димо.

На сутринта рано господарят рекъл:

— Сега ще отидеш да косиш в полето. И щом притъмнее, ще си дойдеш тука.

До вечерта късно косил сено Димо и се върнал в къщи. Викнал господарят:

— Ти защо се връщаш?

— Слънцето залезе и притъмня вече — отговорил Димо.

— Слънцето залезе, но месецът свети. Не е притъмняло.

— Ами как тъй може! Цяла нощ коситба! Това твое чудо никъде го няма!

— А ти сърдиш ли се?

— Никак не се сърдя, а само се чудя!

И върнал се Димо. Цяла нощ в полето косил, не преставал. На сутринта рано грохнал от умора и викнал сърдито:

— Ах, ти, душевадко! Все ще се намери кой да ти го върне! Пък взел да ме пита дали съм се сърдел! Леле, мила мале, както ми е сега кипнало в душата, да ми е напреде, чудо ще направя!

А пък господарят, скрит във храсталака, това само чакал. Изскочил пред Дима и рекъл зарадван:

— Здравичко те хванах. Щом така се сърдиш, ще работиш даром и двете години.

И работил Димо даром две години. Върнал се във къщи гол като тояга. Попитал го брат му:

— Защо така, бате, сиромаш се връщаш?

Разказал му Димо всичко, що изпатил.

— Ех, ний да сме здрави! — отговорил брат му. — А на господаря аз ще му отвърна, както му се следва.

Момъкът се вдигнал, та при господаря. А той го попитал:

— Какво искаш, момко?

— Ратай да ти стана.

— Добре. Ще ми станеш. Ще служиш у мене до другата пролет, докато закука първа кукувица. Но едно ще помниш. Няма да се сърдиш. Ако се разсърдиш, ще броиш на мене петдесет жълтици. Ако пък се случи аз да се разсърдя, ще броя на тебе петдесет жълтици.

Момъкът отвърнал:

— Петдесет жълтици малко ми се виждат. Нека сто да бъдат.

— Съгласен съм, момко.

На другата сутрин слънцето изгряло. Момъкът не става. Лежи си в леглото. Дошел господарят:

— Ставай, глупчо, ставай! Виж, слънцето грее!

— Слънцето ли? Тъй, а? Ами как то смее без мене да грее!

— Я не се втелявай, а по-скоро ставай!

— Аха, ти се сърдиш?

— Не се сърдя, ала работа те чака.

— Нека тя ме чака, аз да я не чакам.

— Ти както се мъдриш, и обед ще дойде.

— Нищо, ще похапна, па тогаз ще тръгна.

— Гледай друго нещо да не си похапнеш!

— Ти, мой господарю, като че се сърдиш?

— Не се сърдя, глупчо, но скоро ще мръкне.

— Нищо, господарю! После пак ще съмне. Ами сега слушай какво ще ти кажа! Това легло тука много ми е твърдо! В плевнята ще ида да легна на меко.

Кипнал господарят, но нищо не казал. Момъкът се дигнал, та в плевнята легнал. Вечерта по тъмно влязъл господарят.

— Грехота и срамота! — извикал сърдито. — Другите ратаи вече се прибраха. Ти не си излизал.

— Както ми изглежда, драги господарю, ти си се разсърдил...

— Не съм се разсърдил — рекъл господарят. — Искам да ти кажа, че е време вече отгук да излезеш, да се върнеш в къщи.

— Е, то друго нещо — отвърнал ратаят. — Да вървим тогава!

Все така слугувал новият работник. Господарят пъшкал, от яд си примирал, но не се издавал.

Веднъж посред зима покачил жена си на ниската круша, поприкрил я с шума, па викнал ратая. Щом той излязъл, жената подвзела:

— Ку-ку, ку-ку, ку-ку!

— Чуваш ли, ратайо! — рекъл господарят. — Кукувица кука. Дойде време вече да се разделиме.

Втурнал се ратаят. Влязъл бързо в къщи. Върнал се със пушка, дигнал я и рекъл:

— На лошо кукува тая кукувица посред бяла зима! Ей сега ще млъкне!

И той се прицелил. Господарят скочил, дръпнал му ръката и викнал сърдито:

— Не виждаш ли, глупчо, човек ще убиеш! Махай се оттука!

— Абе господарю, като че се сърдиш?

— Не само се сърдя, ами се вбесявам! На̀ ти сто жълтици, па да те не виждам!

Като взел парите, работникът рекъл:

— Сбогом, господарю! За тия жълтици моят брат слугува цели две години!

ГЪРГАЛЧО

Тръгнал селянин на оран и поръчал на жена си:

— Жено, посготви за обед и ми изпрати на полето.

Като сготвила жената, изпратила дъщеря си да занесе хляб и гозба на орача сред полето.

Нивата била далече. Дъщерята се отбила да си почине на сянка. В това време покрай нея минала жена с детенце.

— Какво хубаво детенце! — помислила дъщерята. — И аз, като се омъжа, ще родя едно момченце само за чудо и приказ. Като гълъб ще гугука. Ще го нарека Гъргалчо. Ще си играе Гъргалчо край огнището по ризка. Някой, без да ще, ще бутне секирата от водника. Тя ще падне, ще пребие миличкото ми детенце! Аз ще викна, ще заплача: „Ох, Гъргалчо, ах, Гъргалчо!“

И заплакала със сълзи глупавичката девойка. Плаче, плаче, не запира. Забравила де отива. Майката чакала дълго да се върне дъщерята, па се дигнала от къщи, тръгнала да я намери. Бре тук щерка, тамо щерка — намерила я край пътя да плаче и да нарежда.

— Защо плачеш, дъще моя?

— Как, майчице, да не плача! Ти нали ще ме омъжиш. Аз ще си родя детенце. Ще го кръстиме Гъргалчо. Край огъня ще играе. Па секирата ще падне. Детенцето ще пребие... Сега него аз оплаквам: „Ох, Гъргалчо, мило чедо!“

И майката се разплаква. Сълзи рони и нарежда: „Ах, Гъргалчо, мило внуче, баба как ще те прежали!“

Така плакали до късно. Върнал се мъжът от оран. Видял жените край пътя.

— Бре жени, какво сторихте! Оставихте ме без обед! За какво сега пищите? Какъв е тоя Гъргалчо?

Разказали му жените.

Той се ядосал и рекъл:

— Такава глупост бива ли? Аз още утре ще тръгна да обикалям селата. Да видя дали ще найда като вас хора глупави.

Още сутринта заминал. Сред едно село пристигнал. Гледа — майстори опъват букова греда за покрив. Други я удрят в средата.

— Какво правите, юнаци?

— Правим по-дълга гредата.

— Така не става, братчета. Вижте как ще го направя!

Мъжът наставил гредата и тя станала по-дълга. Дарили го богато.

Сред друго село пристигнал. Бабичка ръка пъхнала през плета сол да заеме от добрата си съседка. Стиснала солта в шепа — не може да я издърпа. Сбрали се всички селяни. Не знаят какво да сторят.

— Да ѝ отрежем ръката! — извикал умник брадясал.

Пътникът рекъл усмихнат:

— Дай, бабо, солта на мене!

— На, сине — рекла бабата, разтворила си ръката, измъкнала я свободно.

— Жив да ни бъдеш, пътнико! — викнали всички селяни. Надарили го богато.

Сред трето село пристигнал. Гледа: на дърво високо се покатерил селянин. Под него други селяни държат потури и чакат.

— Какво правите бре, братя?

— Чакаме тоя побратим. Той има нови потури, но не знай как се обуват. Сега се бои да скочи, в гащите да се намести.

Мъжът научил глупците как да нахлуват потури. Те го дарили богато.

В четвъртото село пристигнал. Там пък сватбари съгледал. Край черквата се струпали. Булката била висока, а пък вратата нисичка. Бре, как да влезе през нея.

Сватбарите се тюхкали:

— Ах, сега какво ще правим!

Побащимът се обадил:

— Невястата назад не връщам! Ако някой се намери в таз беда да ни помогне, ще го обсипя със злато!

Ревнала и невястата. Пътникът дошъл до нея. По краката я ударил. Тя се навела и влязла.

Сватбарите се засмели. Един след друг викнали:

— Жив и здрав бъди, страннико!

На сватбата го дарили. Той се завърнал в къщи и от вратата завикал:

— Стопанке, дъще, излезте и радостно ме срещнете! Зарад вашия Гъргалчо много селяни поучих и много дари получих. Имало от вас по-прости, срещат се и по-глупави. Гъргалчо, дядов Гъргалчо, умничък да ми пораснеш!

ТОЙ ДА Е ЖИВ И ЗДРАВ

Имало едно време мъж и жена. Хранели си два вола, но нямали кола. Съседите им пък имали кола, но нямали волове. Когато мъжът и жената трябвало да отидат някъде далечко, заемали колата от съседите. Когато пък съседите имали нужда от волове, искали от мъжа и жената.

Един ден жената рекла на мъжа си:

— Я чуй, мъжо, продай воловете! Ще си купим конче и кола. С тях ще си ходим, когато пожелаем и където си искаме. Пък и да ти кажа ли — съседите не хранят колата, а нашите волове що храна изпояждат!

Речено-сторено. Мъжът напоил воловете и ги повел да ги продава.

По пътя го настигнал селянин с кон.

— Добра стига, байно!

— Жив и здрав да си, пътнице!

— Къде караш тия волове?

— Водя ги да ги продавам.

— Къде ще ходиш чак на пазар! На̀ ти тоя кон, дай ми воловете!

— Ама мене ми трябва и кола.

— Срещу тоя хубав кон ще намериш и кола, и кон.

Мъжът дал воловете, яхнал коня и продължил пътя си.

Задал се насреща му човек с крава.

— Добра среща!

— Добра стига!

— Къде с тоя кон?

— Карах волове на пазар, но ги смених с кон.

— Дай ми коня, на̀ ти тая крава!

— Съгласен съм.

Повел селянинът кравата. Гледа — насреща му човек кара свиня.

— Здравей!

— Здравей!

— Къде караш тая крава?

— Карах волове на пазар, па ги смених с кон, а коня — с крава.

— На ти тая свиня, дай ми кравата!

— Добре, съгласен съм.

Подкарал свинята. Насреща му селянин с овца.

Здрависали се.

— Съгласен ли си да смениш свинята с овца?

— Съгласен съм. На ти свинята, дай ми овцата!

Кара той овцата. Гледа човек носи гъска.

— Искаш ли да смениш овцата с гъска?

— Защо да не искам? Дай гъската!

Взел гъската. Продължил пътя си. Насреща му селянин носи петел.

Разговорили се.

— Даваш ли гъската за петела?

— Давам.

Взел петела. Тръгнал пак. Гледа — човек, намерил на пътя празна кесия.

— Здравей, човече!

— И ти здрав бъди, пътнице!

— Намерих тая кесия. На, вземи я, а ми дай петела!

— Дай я.

Взел селянинът кесията, па продължил пътя си към пазара. Преди да стигне в града, трябвало да премине с лодка голяма река, а нямал пари да заплати за превоза. Казал на превозвачите, че има само една празна кесия.

— Като нямаш пари — рекли те, — дай поне празната кесия!

Той дал кесията. В лодката имало колари. Той им разказал колко замени направил и как останал и без празна кесия. Те почнали да се смеят и рекли:

— Какво ще те прави жена ти, като се върнеш в къщи?

— Нищо. Ще каже само: „Да се радваме, че се върна жив и здрав!“

— На други пей ти тая песен! — шегували се коларите. — Знаем ги ние жените!

— И аз си зная жената. Тъкмо така ще каже.

— Добре — обзаложили се коларите, — ако твоята жена наистина каже тия думи, ние ще ти дадем дванадесет коли заедно с

конете!

И изпратили те най-хитрия колар при жената на селянина.

Стигнал той при нея и рекъл:

— Знаеш ли какво направил твоят мъж?

— Не, не зная — отговорила жената.

— Сменил воловете с кон.

— Добре е направил. Като си имаме кон, колата не струва скъпо, лесно ще я купим.

— Но той сменил коня с крава.

— Още по-добре, ще си имаме млечице.

— Но и кравата сменил със свиня.

— И това не е лошо: свинята ще ни опраси прасенца.

— Добре, ала свинята сменил с овца.

— Това е още по-добре: ще си имаме агнета и вълна, ще има какво да преда.

— Но и овцата сменил с гъска.

— Много добре направил! Ще имаме и пух, и пера, и яйца.

— Но и гъската сменил с петел.

— От това по-хубаво няма: петелът рано ще ни пее, за работа ще ни буди.

— И петела сменил с празна кесия.

— От това по-хубаво — здраве: кой каквото припечели — той ли, аз ли, или децата, — все в кесията ще слагаме.

— Но той дал кесията да го превозят през реката.

— Че какво от това? — рекла жената. — Трябва да се радваме, че той е жив и здрав.

Коларите нямало що да сторят — трябвало да изпълнят облога. И те дали на селянина дванадесет коли и дванадесет коня.

МЪРЗЕЛАН И ОРАЧ

Отбил се Мързелан при един орач да си изпроси малко житце. Орачът почнал да го мъмре: — Мързеливи сте вие, готованците! Не ви се работи. Гледате без труд да поминете. Я вижте как ние се мъчим над ралото!

— Какво се мъчите, бе братко — отговорил Мързелан. — Вашето е лесно: ори, мели, яж. Нашето е мъчно: проси го, носи го, мели го, печи го и чак тогава яж — не се излиза наглава!

— Излиза се, излиза! — рекъл орачът. — Каквото ми искаш, няма да ти дам и тогава нито ще го носиш, нито ще го мелиш, нито ще го месиш, нито ще го печеш, нито ще го ядеш. От това по-лесно — здраве!

ДОБЪР ОТГОВОР

Имало едно време прочут шегобиец. Мало и голямо говорело за неговите хитрини. Дошляло се на един селянин да го види. Наканил се да отиде в къщата му. Но не искал да се яви с празни ръце. Уловил една стара кокошка. Занесъл му я.

— Какво те носи, приятелю? — попитал шегобиецът.

— Дойдох да те видя и да ти донеса тая кокошчица.

— Добре си ми дошъл! Влез вътре да те нагостя!

Влязъл. Похапнал. Посърбнал. Отишъл си весел.

Минало се, каквото се минало, селянинът дошъл пак. Похлопал на вратата.

— Кой хлопа? — попитал шегобиецът.

— Аз съм. Отвори! Нали помниш, че ти донесох кокошка.

— А, така ли! Навреме си дошъл. Ела да обядваме.

Селянинът се вмъкнал и пак се наял хубаво.

Подир няколко дни дошъл друг селянин. Почукал на вратата.

— Кой чука? — попитал шегобиецът.

— Аз чукам.

— Кой си ти?

— Съсед съм на оня селянин, който ти донесе кокошката.

— Добре си ми дошъл! Ела да похапнем!

На сутринта дошъл друг селянин, похлопал и рекъл:

— Аз съм съсед на съседа на оня селянин, който ти донесе кокошка.

Шегобиецът отговорил:

— Истина ли казваш? Влез тогава да те нагостя.

Стопанинът сложил паница с гореща вода пред безочливия селянин и рекъл:

— Сърбай, приятелю!

Селянинът засърбал.

— Как ти се вижда чорбата? — попитал шегобиецът.

— Постничка.

— Вярно, че е постничка, но ще прощаваш, гостенино. Защото това е чорбата, що сварих от остатъците на чорбата, с която гостих твоя съсед. А пък неговата чорба бях сготвил от остатъците на оная кокоша чорба, с която нагостих селянина, който ми донесе кокошката.

— Че то не е чорба тогава, а топла водица.

— Вярно, топла е, приятелю! Но ако дойде и твоят съсед след тебе, направо от кладенеца ще сърба.

ДА НЕ ВЯРВАШ

Един скъперник много обичал да се подиграва с другите.

Той си купил от пазара кошница яйца. Отишъл при носачите и рекъл:

— Който дойде с мене да ми носи кошницата, ще му кажа три поуки.

Един носач се съгласил. Дигнал кошницата и я понесъл.

Като повървели малко, носачът се обърнал към скъперника и рекъл:

— Кажи ми първата поука.

А той отговорил:

— Ако ти кажат, че е по-добре да си гладен, отколкото сит, да не вярваш!

— Добре — рекъл оня.

Повървели още малко. Носачът пак казал:

— Кажи ми другата поука.

Скъперникът отговорил:

— Ако ти кажат, че е по-добре да вървиш пеш, отколкото да яздиш кон, да не вярваш!

— Добре — рекъл пак носачът.

Като приближили къщата, носачът се спрял и попитал:

— Каква е третата поука?

Скъперникът отвърнал:

— Ако ти кажат, че има по-глупав от тебе, да не вярваш!

Носачът не казал нищо. Пристъпил още няколко крачки и изведнъж изпуснал кошницата. Тогава той се обърнал към скъперника и рекъл:

— Ако ти кажат, че е останало здраво яйце в кошницата, да не вярваш!

ВЕТРОГОНЧО

Тръгнал Ветрогончо на пазар. Нанизал кошница яйца на тояга и я дигнал на рамо. Вървял Ветрогончо по пътя и си думал:

— Като продам яйцата, ще си купя свинкя. Тя ще ми опраси дванадесет прасенца, все женски. Тия дванадесет прасенца ще порастат и всяко ще ми опраси още дванадесет. Ще завъдя цяло стадо свини. Ще ги угоя в гората с жълъди. Ще ги откарам на пазар. Ще ги продам всичките и ще натрупам голямо богатство. Ще си купя бял кон вихрогон. Ще се пременя хубаво, ще яхна коня, ще кривна капа, та чак при царските двори ще изфуча, като вятър. Там заран — вечер ще препускам. Царювата щерка ще ме съгледа от чардака и ще ме хареса. Па щом ме заиска, и аз ще я взема за жена. Тя ще роди мъжко детенце. Ще го кръстим Богданчо. Кога ида на пазар, ще му купя ябълки. Ще се върна от пазар. Ще изтърчи Богданчо да ме посрещне. Аз ще протегна ръка да го прегърна и ще извикам: „Ела ми, сине Богданчо, ела тате да ти даде ябълчици!“

Като издумал това, Ветрогончо забравил, та протегнал ръце да покаже как ще прегърне Богданчо. Изпуснал тоягата. Кошницата паднала. Яйцата се строшили. Ветрогончо се хванал за главата, па извикал:

— Отиде ми всичкото богатство!

Видял един селянин, който вървял след него. Хванало го срам и попитал селянина:

— Побратиме, откога вървиш след мене?

— Откогато запечели, дорде всичко изгуби — отговорил селянинът.

БЪРЗА РАБОТА — СРАМ ЗА МАЙСТОРА

Един баща отишъл при столар и си поръчал люлка за детето. Като пазарили люлката, бащата рекъл:

— Слушай, майсторе. Колкото пари поиска за люлката, дадох ти. Гледай хубавичко да я изпипаш и по-скоро да я изкараш.

— У мене лоша работа няма, приятелю — отговорил столарят. — Но бързо няма да стане. Бърза работа — срам за майстора.

— Зная, зная — рекъл бащата, ~ но гледай колкото може по-скоро да я изкараш.

Като казал това, бащата си излязъл. След една неделя отишъл да вземе люлката.

— Не е готова още — рекъл майсторът.

— Защо? — попитал бащата.

— Нали ти казах. Аз не съм от ония майстори, дето пипат набързо, как да е. Бърза работа — срам за майстора.

Минало месец. Пак отишъл бащата да дири люлката.

— Ще потърпиш още — казал му столарят. — Хубава работа за късо време не става.

Търпял човекът още месец, два, година. Най-после си отвзел. Пък и детето проходило — нямало нужда от люлка.

Минало много време. Детето порасло. Станало момък за женене. Баща му го задомил. Родило му се и детенце. Тръгнал синът да му дири люлка.

— Слушай, сине — рекъл бащата, — когато ми се роди ти, аз бях заръчал на столаря от долната махала една люлка за тебе. Иди виж. Ако е готова, вземи я.

Отишъл синът при столаря и му рекъл:

— Майсторе, когато съм се родил, баща ми заръчал тука една люлка. Ако е готова, дай ми я, че ми трябва за моето детенце.

— Готова ли! — викнал сърдито майсторът. — Ей сега ти се е родило детето и тоз час искаш люлката. Аз и на баща ти съм казвал, и

на тебе повтарям: каква да е работа не обичам да върша. Бърза работа — срам за майстора. Пък аз само за добро име живея!

НАКАЗАНИЯТ УМНИК

Богат земеделец имал хубаво магаре. Той поръчал на слугите да го гледат добре и се сърдел, ако не е оседлано както трябва или не е нахранено навреме.

Една вечер магарето почнало да се закача със съседа си, вола, който цял ден орал.

— Тебе ти е добре, Марко — казал му волът, — затуй се закачаш; я ела да те впрегнат да ореш цял ден нива от три години неорана, ще видим дали ще ти се играе!

— Кой ти е виновен, като се не сецаш какво да направиш, та да не отиваш всеки ден на работа! Престори се на болен, легни и не яж; ще дойдат слугите, ще те видят и ще обадят на господаря. Той ще каже да те оставят на почивка и да впрегнат друг вол.

— Добре казваш — рекъл волът, — ще направя тъй.

Господарят чул разговора, усмихнал се и не казал нищо.

На сутринта дошъл при него ратаят и казал:

— Господарю, волът е болен — не е ял нищо цяла нощ, па и сега не яде. Лежи, пъшка, рита. Какво ще кажеш — да впрегнем ли някой млад вол вместо него?

— Впрегнете Марка. Докато научите младия вол да оре, ще мине денят, а с Марка ще свършим по-лесно работата.

Слугата впрегнал Марка с другия вол и отишъл на нивата. Марко почнал да се опира и да не върви, но като го шибнали няколко пъти с остена, почнал да тегли по-добре и от вола.

Той орял и си казал: „Ех, главо, главо! Голяма си, ала ум нямаш! Що ти трябваше да учиш другите как да лъжат! Тегли сега цял ден като вол!“

ГОЛЕМАНКО

Яхал беден Симо на черна кобилка в една гора гъста. Стигнал го по пътя богат Големанко. Той на бял кон яздел. Отдалече още Големанко викнал:

— Път дай, дрипав дриплю! Иначе ще стъпча и тебе, и тая черна буболечка!

— Чак толкова много недей се изтиря! — отговорил Симо. — Може да политнеш надолу с главата, та ще стане нужда Дриплю да те дига.

— Аз ли да политна? Докато си яхам такъв кон охранен, като теб ездачи с дръгливи кобили в джеба си ги слагам!

— Кой кого ще сложи, това се не знае. Но сега поспри се, да ти кажа нещо.

— Време нямам, глупчо, с тебе да се бавя. На пазар отивам, пари да спечеля от коня охранен. Но думай набързо какво ще ми кажеш.

Симо се престорил, че е поизплашен.

— И аз като тебе на пазар съм тръгнал. Искам да получа някоя парица за тая кобилка. Но сега се чудя как ще я опазя от стръвници мечки в тая гора страшна!

— Аз пък се не чудя! — рекъл Големанко. — С триста мечки мога без страх да се боря!

— Карай, тогаз карай! — махнал с ръка Симо. — Мечките натръшчай! Аз след теб ще мина.

— Ти какво? Боиш се! Ела с мен, страхливко! Аз като съм с тебе мечките стръвници отдалеч ще бягат!

— Но ти нали бързаш?

— Ех, нали сме хора, ще се позабавя.

— Виждам, харно виждам колко си безстрашен и колко милееш за бедни страхливци!

Още по-навътре навлезли в гората. Взело да се мръква. Беден Симо рекъл:

— Страх ме е да карам в тъмното нататък. Тук ще пренощувам. Ще наклада огън. Стръвниците мечки от огън се плашат. Но ти си безстрашен, отмини без мене.

— Дума да не става! Как ще те оставя!

Слезли от конете. Насъбрали съчки и огън наклали. Спокойно си легнал край огъня Симо.

— Ама ти ще спиш ли? — рекъл господарят.

— Ще си спя без грижа. Черната кобилка в тъмно се не вижда. Ти пази, защото мечките стръвници отдалеч ще видят бялото ти конче.

— Така ли?

— Така е.

— Да направим смяна — рекъл Големанко. — Ти ще вземеш, момче, моя кон охранен, пък аз ще получа черната кобилка.

— Нищо против нямам — отговорил Симо. — Откога желая бял кон да поюздя. Мой е вече конят, кобилката — твоя.

И той си задрямал. Страхлив Големанко го сбутал и викнал:

— Ставай, момко, ставай! Стръвниците мечки отдалеч ще видят бялото ти конче! Стани да го пазиш!

— И легнал го пазя. С едно око дремя, а с другото, байно, белия кон гледам. Отдалеч го виждам. Ти трябва да пазиш черната кобилка, че мъчно се вижда.

— Така ли?

— Така е.

— Вземи си тогава черната кобилка и ми върни коня.

— Току-тъй не може! Ще доплатиш още тридесет жълтици. Бял кон аз ти давам, а пък ти на мене — черна буболечка.

Броил господарят тридесет жълтици. Дал му Симо коня и пак си захъркал.

През туй време конят започнал да цвили. Господарят от страх цял се разтреперал.

— Майчице, отидох! Помощ, братко, помощ!

Симо се надигнал, сънливо попитал:

— От що се уплаши?

— Мечките пристигат.

— Колко са?

— Не зная.

— Като станат триста, тогаз ме повикай! С триста мечки можеш без страх да се бориш. С другите мецани аз ще се разправям.

Млъкнал Големанко. Цяла ноц треперал.

На сутринта рано другаря си дигнал. Яхнали конете. В града на пазара бързо ги продали. И пешком, доволни, тръгнали към село.

Вървели, вървели, Големанко рекъл:

— През мечата гора не ми се минава.

— Другият път, байно, много обикаля! — подсмихнал се Симо.

— От път се не плаша. Здрави крака имам. Гърбът ми не трябва.

На чужд гръб живея.

— А откъм ум как си?

— Имам си за трима.

— Да вървим тогава!

Вървели, вървели, Големанко рекъл:

— Хайде да се носим!

— Ти умори ли се? — попитал го Симо.

— Никак, но желая тебе да изпитам как на път издържаш.

— Добре. Ще те нося, докато завършиш най-дългата песен, що знаеш да пееш. После аз ще почна една моя песен, а ти ще ме носиш, докато я свърша.

— Съгласен съм, момко.

На гръб вдигнал Симо дебелия спътник. Той запял доволен. Песента щом свършил, снел го от гръб Симо, на свой ред го яхнал и запял игриво:

— Тра-ла-ла, тра-ла-ли! Тра-ла-ла, тра-ла-ли!

Пее и не спира. Дебел Големанко преплита краката и вика задъхан:

— Стига! Няма ли край тая пуста песен?

— Тя сега започва — отговаря Симо и пак продължава: — Тра-ла-ла, тра-ла-ли! Тра-ла-ла, тра-ла-ли!...

С крака подкосени креци Големанко:

— Ох, ох! Няма ли край таз песен проклета!

— Не, умни другарю, тука е средата — отговаря Симо и все продължава: — Тра-ла-ла, тра-ла-ли!...

Дебел Големанко грохнал от умора, паднал наред пътя.

— Ох, умирам, момко! Твоето тра-ла-ла-ли на земята ме свали!

Весело отвърнал Симо:

— Тая песничка любима дава ум за деветима: който на чужд гръб живее, тая песен му се пее!

ЗАВИСТЛИВИЯТ СЕЛЯНИН

Имало едно време един завистлив селянин. Ходел в гората, събирал дърва и ги продавал, та се прехранвал. Еднъж го срещнал белобрад старец и му рекъл:

— Добър ден, приятелю? Къде си ходил?

— Ходих да набера малко дръвца. Продавам ги и така си изкарвам прехраната — отговорил селянинът.

— Ами нямаш ли никакъв имот? Как си откъм жива стока? Нямаш ли жена, деца?

— Нямам си нищо и нийде никого — казал селянинът и седнал да си почине.

Седнал при него и пътникът.

— Ами ти кой си? — попитал сирوماхът.

— Аз съм горски човек. Отглеждам си магаренца. Паса ги в гората.

— Ох, дядо, моля ти се, дай ми едно магаренце да си нося дръвца. Нали виждаш — слаб човек съм, не мога да ги нося.

Дожаляло на стареца. Дал на селянина едно магаренце и му рекъл:

— Добре, аз ще изпълня молбата ти, но кажи на съседа си да дойде да му дам две магаренца. Той е по-беден от тебе.

Сирوماхът се развикал:

— Тъй ли? Да подариш на съседа ми две магарета, пък на мене — едно! Малко ли богатство има той, та да получи още две магарета! Дворът му е пълен с добитък и още трябвало да има! Щом е тъй, аз и без магаре ще карам, но няма да кажа на съседа да дойде и да получи две магарета.

— Е-е-е — рекъл старецът, — ти с тоя ум не магаренце, а и котка няма да видиш при себе си.

Старецът си взел магарето и си заминал.

ЗАСЛУЖЕНА ГОЩАВКА

Един умник влязъл с магаренце в манастирски двор. Под ореха сред двора трима монаси ядели печено прасе.

— Да ви е сладко, братя! — рекъл умникът.

— Сполай ти, странниче, сполай ти, по каква работа си се запътил? — отговорили монасите.

— А бе патила ме моята работа, ами вие дали не можете ме нагости?

— Можем, но ако ни наддумаш.

— Питайте, аз ще отговарям.

Започнал първият монах:

— Где е средата на Земята?

Умникът показал с тоягата предния десен крак на магарето и казал:

— Там, дето е ей тоя крак на магарето ми.

— А отгде знаеш? — възразил монахът.

— Ако не вярвате, благоволете да измерите — рекъл умникът — дали ще излезе там, или другаде.

Монахът млъкнал поразен.

Тогава заговорил вторият монах:

— Колко звезди има на небето?

— Толкова, колкото косми има моето магаре — отсякъл умникът.

— А как ще докажеш, че са именно толкова? — настоявал пак монахът.

Умникът отговорил:

— Ако не вярваш, преброй ги и ако излязат повече или по-малко, тогава ще се препираме.

— Приятелю — не преставал монахът, — нима могат да се преброят космите на магарето?

— А звездите на небето могат ли да се преброят! — отговорил умникът.

Монахът останал засрамен.

Сега дошъл ред на третия монах.

— Слушай, приятелю, кажи колко косми имам в брадата си? — попитал той.

Умникът, без да се замисли, отговорил:

— Толкова, колкото косми има опашката на моето магаре.

— Как ще докажеш това? — попитал монахът.

— Лесно — забелязал умникът. — Ще скубем по косъм от брадата ти и от опашката на магарето. Ако не излязат точно, ти ще бъдеш прав.

Монасите останали изненадани от остроумието на пътника и го на гостил и богато.

НАДДУМВАНЕ

Едно момче седяло край огъня до една воденица. Дошъл воденичарят при момчето и попитал:

— Какво правиш, момче?

— Пека питка — отговорило момчето.

— Отде взе брашно да я месиш?

— Смях си малко жито на твоята воденица, воденичарко.

— Ами жито отде намери?

— Носих вода тая сутрин на едни жетвари, та ми дадох едно снопче класове. Овърших ги на ръка, та им смях житото. Сега ще занеса топла питка на мама и татя. Те жънат на кметовата нива.

Засмял се воденичарят и рекъл:

— У, те на твоята питка ли са останали? Я дай да изядем двама питката?

Момчето отговорило:

— А ти, воденичарьо, на моята питка ли си останал? Всеки ден пълни чували жито събираш!

— И брашно имам — рекъл воденичарят, — и хляб колкото щеш. Ала питка от вършано с ръка жито не съм ял. Трябва да е много сладка... Хайде да се наддумваме! Ако те надлъжа, ще ми дадеш питката. Ако ти ме наддумаш, ще меля даром на баща ти житото.

— Добре. Почвай! — съгласило се момчето. Воденичарят позасукал мустак и почнал:

— Баща ми, лека му пръст, беше градинар. Той пося веднъж дини край Дунава. Едно гнездо беше пуснало толкова дълго стебло, че бе преминало чак до другия бряг на Дунава. Хората започнаха да вървят по него като по мост. На самата среда на моста беше завързала голяма диня. Кой как минеше, сечеше и ядеше...

— И аз опитах, чичко, тая диня — прекъснало го момчето. — Такива неща често се случват по земята. Но сега слушай моят баща какво направи. Той пък имаше голям кошер. Турил беше имена на всички пчели. Всяка вечер ги проверяваше по име. Една вечер Лиса-

Бряза я нямаше. Току погледнахме, тя се задава отдолу, впрегната в една кола с тежък товар. От едната страна теглеха дванадесет двойки биволи, а от другата — сама Лиса-Бряза. Когато я разпрегнаха, вратът ѝ беше отеъкъл от тегленето. Казаха на татя да напари врата на пчелата с орехи и ще ѝ мине отокът. Като напари тате Лиса-Бряза, на врата ѝ поникна един орех. Орехът роди много плодове. Кой как мине, все си брулеше. Един хвърляше тояга, друг — камъни, трети — буци пръст. Всичко се закачаше на ореха. Най-послед там стана цяла ливада. Баща ми я разора и я зася с просо. Някакво животно се научи да яде просото. Тате направи едно лопало, та да уплаши животното. То минало и бутнало лопалото. Лопалото рекло „лоп“ и изскочил един шоп с дълга вила, па казал: „Воденичарьо, не се подигравай със сиромашкото момче, а му дай питата, иначе ще заиграе вилата.“ Воденичарят се засмял и рекъл:

— Да си живо, момченце! Майсторски ме наддума и си питката спаси.

КОСЕ БОСЕ

Направило си Косенцето Босенцето гнезденце. Снесло си яйчица.

Дошла Кума Лиса под гнездото и рекла:

— Косе Босе, дай ми едно яйчице! Дойдоха ми тате и мама на гости. Ще им сваря чорбица.

Косенцето ѝ дало едно яйчице.

На другия ден пак дошла Кума Лиса и рекла:

— Косе Босе, дай ми яйчице. Дойдоха ми кака и бате на гости.

Косенцето пак ѝ дало.

Днес тъй, утре тъй — останало на Косенцето само едно яйчице.

Дошла пак Кума Лиса и рекла:

— Косенце Босенце, дай ми яйчице!

— Нямам, Лиске — отговорило Косенцето.

— Като нямаш, тебе ще изям!

Заплакало Косенцето. Дало си и последното яйчице.

На сутринта минало куче през гората. То видяло Косенцето, че плаче, и попитало:

— Защо плачеш, Косе Босе?

— Как да не плача, кученце. Всяка сутрин идва Кума Лиса и ми взема по едно яйчице. Взема ми ги всичките. Не можах да си откъдя пиленца. Тази сутрин пак ще дойде. Нямам какво да ѝ дам. Сега мене ще изяде.

— Не плачи, Косе Босе! Аз ще се скрия ей тука в шумата. Като дойде Кума Лиса да ти иска яйчице, ти ѝ речи: „Нямам, Лиске, яйчице. Ей там в шумата има кокошчица. Нея вземи!“

Кучето се скрило в шумата. Дошла Кума Лиса и рекла:

— Косе Босе, дай ми яйчице!

— Нямам, Лиске, яйчице. Имам една кокошчица ей там в шумата. Ако искаш, вземи нея.

Кума Лиса се зарадвала и взела да рови из шумата. Кучето изскочило и я подгонило.

Тя бяга, то я гони, тя бяга, то я гони — най-после стигнала до дупката си и се скрила.

Кучето клекнало пред дупката. Чакало да се иодаде Кума Лиса, да я хване за шията. Кума Лиса не знаела, че кучето я варди отвън, и взела да пита краката си:

— Я кажете, краченца, как викахте, когато ви гонеше кучето?

— Беж, Лиске, да бягаме, беж, Лиске, да бягаме!

— Мили какини краченца, кака ще им купи чехлички! Ами вие, очички, как викахте?

— И ние тъй викахме: „Беж, Лиске, да бягаме, беж, Лиске, да бягаме!“

— Мили какини очички, кака ще им купи очилца. Ами вие, ушички, как викахте?

— И ние тъй викахме: „Беж, Лиске, да бягаме!“

— Мили какини ушички, кака ще им купи обички! А ти, опашчице, как викаше?

— Дръж, куче, Лиса за опашката, дръж, куче, Лиса за опашката.

— Тъй ли! Чакай да те дам на кучето! — и Кума Лиса си подаде опашката навън.

Кучето я хванало за опашката и почнало да я тегли. Лиса се дърпа навътре, кучето тегли навън. Тя навътре, то навън. Най-после я издърпало и — скок върху нея — разкъсало и кожухчето.

И АЗ СЪМ КАТО БАЩА СИ

Промъкнал се Вълчо край село. Видял един кон. Приближил се и му рекъл:

— Яде ми се конско месо. Ще те изям!

— Ех, Кумчо — рекъл конят. — Като ти се яде, няма що — ще ме изядеш. И баща ти обичаше да похапва месце от нашите роднини.

— Тъй ли? Ти помниш ли баща ми?

— Помня го. Как да го не помня, Вълчо, Много придирчив беше. Консe с подкови не ядеше. Преди да ги разкъса, винаги им махаше подковите.

— И аз съм като баща си — рекъл Вълчо. — Дай да ти махна подковите. От кой крак да почна?

— Баща ти от задния почваше.

— Хайде дигни крак! И аз ще махна най-напред задните подкови.

Дигнал конят крак. Навел се Вълчо да махне подковата. Ех, че като го ритнал онзи ми ти кон — три пъти Вълчо презглава се превъртял, Ни жив, ни мъртъв се довякъл в гората.

КЛАН-НЕДОКЛАН

Имал дядо един козел чуден. Изпратил го с козарче на паша. То го пасло цял ден из гората. Докарва го по късна вечери. Дядо Козля отдалече пита:

— Как си, Козльо? Днес добре ли пасе?

— На бял камък трева пасох, на сух пясък вода пих.

Викнал дядо — изпъдил козаря.

На сутринта бабата изпратил да напасе, както трябва, Козля. Тя го пасла в трева до колене. Пои ла го на извора бистри. На вечерта дядо го запитал:

— Как си, Козльо? Как похапна днеска?

— На бял камък трева пасох, на сух пясък вода пих.

Виква дядо — ще набие баба.

На сутринта сам подкарал Козля. Напасал го с тревица зелена. Напоил го с водица студена. Докарал го вечерта и рекъл:

— Е, днес, Козльо, харно се напасе!

— На бял камък трева пасох, на сух пясък вода пих.

— Тъй ли! Чакай аз да те науча! — извикал дядо и ножчето грабнал. — Гледай, бабо, как ще го заколя!

Търкал, търкал — ножчето не реже. Затекъл се дядо да го точи. Скокнал Козльо, хукнал, та в гората. Намъкнал се в Заюва колибка.

Дошъл Заю, дочул глас отвътре: — Клан, клан, недоклан! Зъбите ми като тесли, рогата ми като игли. Дето стисна, месо късам! Дето бодна, кръв проливам!

Хукнал Заю презглава да бяга. Бягал, бягал, спрял се, па заплакал. Насреща му Кумчо Вълчо иде.

— Защо плачеш, Зайче дългоушче?

— Звяр се вмъкна в моята колибка.

— Тръгвай с мене, аз ще го изгоня!

Доближили Зайковата дупка. А отвътре страшен звяр завряскал:

— Клан, клан, недоклан! Зъбите ми като тесли, рогата ми като игли. Дето стисна, месо късам! Дето бодна, кръв проливам!

— Бре, що е туй! Бягай да бягаме! — викнал Вълчо и дим да го няма!

Иде Меца, Зая Бая пита:

— Защо плачеш, Зайче бързокраче?

— Звяр се вмъкнал в моята колибка.

— Хайде с мене, аз ще го изпъдя!

Но щом чула гласа гръмовити, Мецана си плюла на петите. Оставила заека да плаче. Бръмбазъкът минал и запитал:

— Защо плачеш, Зайче подскоканче?

— Остави се! Лошо си изпатих! Звяр се вмъкнал в моята колибка.

— Недей плака, аз ще го изпъдя!

— Бре, Бръмбарко, за смях недей става! Звяр е това, не проста мушица! Меса къса и кърви пролива! Той уплаши Вълча и Мецана! От тебе ли сега ще се стресне?

— Ти не гледай Вълча и Мецана. Те си имат месце и кръвчица. Затуй бягат и затуй се плашат.

И не чакал, впуснал се Бръмбарко. Промъкнал се в Зайкова дупка. Бръм-бръм — щипнал Козля по краката. Бръм-бръм — полазил му по главата. Бръм-бръм — забръмчал му под брадата.

Вреснал Козлдо, префучал край Зая и избягал далече в гората.

КУМЧО ВЪЛЧО РИБАР

Отишъл Кумчо Вълчо у Кума Лиса на гости. Сварил я, че яде прясна риба.

— Кума Лиске, дай ми малко рибица — рекъл Вълчо.

— Нямам, Кумчо — отговорила Кума Лиса, — Колкото имах, изядох я. Иди си налови.

— Не зная как се лови, сестричке.

— Много лесно. Намери една делва. Аз ще те науча.

Кумчо Вълчо намерил делва. Занесъл я на Лиса.

Вечерта отишли двамата на реката. Водата била замръзнала.

— Пробий дупка на леда! — рекла Лиса на Кумча Вълча.

Вълчо пробил дупка.

— Дай сега да ти вържа делвата за опашката! Вълчо си подал опашката.

Кума Лиса вързала делвата и рекла:

— Потопи сега опашката си в дупката! Тук ще чакаш цяла нощ. Чак утре ще извадиш делвата, препълнена с риба.

Вълчо си потопил опашката. Чакал, зъзнал, чакал, зъзнал. Затракали му зъбите от студ. А Кума Лиса обикаляла наоколо и повтаряла:

— Ясней, небе, мръзни, вълча опашко! Ясней, небе, мръзни, вълча опашко!

— Какво си приказваш, Лисано? — попитал я Вълчо.

— Бая си, Кумчо: „Лови се, рибо, и дребна, и едра! Лови се, рибо, и дребна, и едра!“

И Вълчо пак чакал, зъзнал, чакал, зъзнал. Съмнало се. Той подръпнал опашка. Делвата не мърда.

— Кума Лисо! — викнал Вълчо. — Делвата не излиза.

— Ще излезе, Куме, ще излезе! — рекла Лиса. — Напълнила се е догоре. Затова мъчно излиза.

Тъкмо в туй време дошли жени на реката. Видели Вълча. Завикали:

— У-у-у, вълк, вълк!

Изскочили селяни — кой с вила, кой с прът, кой с кобилица, — заудряли Кумча Вълча. Удрят и викат:

— Падна ли ни, Вълчо! Сега ще ти отплатим! Че ако ти хареса, пак граби агнета, пак овце разкъсвай!

Те бият, той се дърпа; те бият, той се дърпа. Най-послед опашката му се откъснала и той хукнал към гората.

А Кума Лиса влязла в една воденица. Нацапала си главата с брашнена каша. Настигнала Вълча. Рекла му:

— Ох, Кумчо Вълчо! Ох, братко! Какво си изпатихме!

— Ти какво си видяла? — казал Вълчо. — Мене биха, ти охкаш!

— Ох, олеле! Я ме погледни! От бой мозъкът ми изтече! Не мога да вървя!

Съжалил я Кумчо Вълчо. Рекъл ѝ:

— Покачи се на гърба ми, да те понося.

Покачила се Кума Лиса. Тръгнал Вълчо. Върви и пъшка под товара. А Лиса току повтаря:

— Бит небит носи! Бит небит носи!

— Какво приказваш, Лисано?

— Бая си на главата, Кумчо, да не усещам болките.

Занесъл я Вълчо до дупката ѝ. Оставил я. Легнал да си почине. А Лисана се вмъкнала в дупката си и рекла:

— Ех, глупак Вълчо! Лови ли се риба с рунтава опашка! И не знаеш ли, глупчо, какво е мозък, какво е каша? Ами бит пребит, чак дотука ме донесе.

Ядосал се Вълчо. Хвърлил се подир Лиса, Захапал я за крака. А Лиса завикала отвътре:

— Вълчо сглупи пак! Вълчо сглупи пак! Хвана корен вместо крак.

Чул я Вълчо. Пуснал Лисиния крак. Хванал един корен в дупката. Че като задърпал! Дърпал, дърпал — изскубал се коренът и — хоп — Вълчо се търкулнал надолу из баира.

ГОТОВАНКО

Лозари тръгнаха на лозе. Минаха край коса. Извикаха му:

— Хайде, Косе, да режем лозята!

— Не мога — рекъл косът, — сега си вия гнездото.

Дошло време за копан. Тръгнаха копачи и пак подканиха коса:

— Ще дойдеш ли, Косе, да копаем лозята?

— Не мога, братчета, да дойда. Сега си мътя яйцата.

Наедряло гроздето. Дошло време за връзване. Връзвачите минаха край коса. Рекли му:

— Тръгвай, Косе, да връзваме лозята!

Косът отговорил:

— Малки ми са още пиленцата. Не мога сами да ги оставя.

Тръгнаха лозарите за последен път да пръскат лозята. Минаха пак край коса. Той се люшкал и си свирукал на една клонка:

— Хайде, свирчо, да пръскаме лозята! — подканиха го пръскачите.

— Не мога — отвърнал косът. — Зает съм, много съм зает. Цял ден се люлея и свиря.

Дошла есен. Узряло гроздето. Тръгнаха гроздоберци. Минаха край косовото гнездо. Няма кос, няма косета. Стигнаха в лозята. Гледат — косът и косетата кълват най-едрите зърна от гроздовете.

— Какво правиш тука, Косе? — попитали го берачите.

— Не видите ли? Подраних за беритбата. Па доведох и косетата да помагат.

— Хубава помощ! — обадил се един от берачите. — Не берете, а кълвете! Защо не дойде да помагаш за рязане, за копан, за връзване, за пръскане?

— Тогава си гледах пиленцата и пях в гората.

— И ние деца гледахме, и ние пяхме, но и работихме! А ти с цялата си челяд наготово идеш да кълвеш!

— Така, Косе, така — обадил се най-старият берач. — Който не работи, не бива да яде! За да заплатите иззобаното, сега ще помогнете

в беритбата и ще ни попеете. По-спорно и по-радостно се работи, когато се пее, и по-добре се пее, когато се работи!

В ЧУВАЛА

Ловци и кучета подгонили Вълча. Тук Вълчо да избяга, там Вълчо да се скрие — дотърчал до един орач.

— Скрый ме, байно? — замолил се Вълчо. — Ловци и кучета ме гонят. Ще ми одерат кожицата, ако ме настигнат.

Скрил го орачът в един чувал. Минали ловците — заминали. Полаяли кучетата — млъкнали.

— Отвържи ме, байно? — обадил се Вълчо от чувала.

Орачът развързал чувала. Изскочил Кумчо Вълчо и рекъл:

— Ще те изям, орачо!

— А бре, Вълчо, що думаш! Затуй ли те избавих!

— Избавил не избавил — ще те изям! Разтреперал се орачът.

Ударил на молба:

— Не ме току-тъй изядай, Вълчо. Ами хайде да попитаме някого. Ако каже да ме изядеш, тогава прави, каквото щеш.

— Добре — рекъл Вълчо. Тръгнали.

Вървели, вървели — срещнали старо куче. Орачът му рекъл:

— Ще те питаме нещо, Шарко, ала право ще ни кажеш. Да не си нито откъм мене, нито откъм Вълча.

— Питайте! — казало кучето. Орачът рекъл:

— Аз направих много голяма добрина на Вълча, избавих му живота. А той иска да ме изяде. Право ли е, или не?

— Право е — отговорило кучето. — Сега доброто не се признава. И аз служих дълги години на господаря си, но той ме изпъди, защото остарях и не мога да работя.

— Чу ли, орачо? — рекъл Вълчо. — Ще те изям!

— Моля ти се, братко Вълчо, още не ме изядай! Да отидем да питаме и другиго.

— Да отидем — казал Вълчо.

Вървели, вървели — съгледали в една ливада стар кон.

— Слушай, Коньо — рекъл орачът. — Ще те попитаме нещо, ала право ще ни кажеш: да не си нито откъм мене, нито откъм Вълча.

— Добре, питайте — отговорил конят. Орачът рекъл:

— Аз избавих живота на тоя вълк, а той иска да ме изяде. Право ли е, или не?

— Право е — отвърнал конят. — Сега доброта не се признава. И аз работих дълги години на господаря си, но той ме изпъди, като остарях.

— Чу ли, човече? — рекъл Вълчо. — Сега вече ще те изям!

— Не ме изядай, Вълчо! Да питаме още едното. Ако и той каже, каквото рекоха и другите, прави тогава, каквото искаш!

— Да питаме! — съгласил се Вълчо. Вървели, вървели — срещнали Кума Лиса.

— Добра среща, Кума Лисо!

— И вам добра среща, приятели!

— Имаме нещо да те питаме. Право ще ни кажеш.

— Ще кажа.

— Аз спасих живота на Вълча — рекъл орачът. — Гонеха го ловци и кучета. Скрих го в един чувал. Сега Вълчо иска да ме изяде. Право ли е, или не?

— У тебе ли е чувалът? — попитала Кума Лиса орача.

— У мене.

— Дай да го видя.

— Ето го!

Засмяла се Кума Лиса под мустак и рекла:

— Вие се шегувате с мене! Може ли в такъв малък чувал да влезе толкова голям вълк!

— Може — отговорил орачът.

— Може, може — добавил Вълчо. — До довечера да ми разправяте, пак няма да повярвам! — казала Кума Лиса.

— Няма какво да ти разправяме — рекъл Вълчо. — Щом не вярваш, аз ще се пхна в чувала и ще се увериш!

И Кумчо Вълчо влязъл отново в чувала, Кума Лиса побутнала орача. Той се сетил и завързал Кумча Вълча в чувала. — Тъй му се пада — рекла Кума Лиса. — Щом не разбира от добро, нека стои в чувала!

— Благодаря ти, Лиске! — рекъл орачът. — Хайде сега да те водя на гости.

— Ами вълкът?

— И него ще занесем на бабата за кожух.

Дигнал орачът Вълча на рамо. Повел Кума Лиса. Като стигнали до селото, смаяло се мало и голямо.

Орачът завел Кума Лиса в къщи. Нагостил я богато. Надарил я с цяла торба гъски и кокошки. Пратил по едно петленце и за малките лисиченца.

НАКАЗАН СЪДИЯ

Ежко Бежко срещнал кърта и му рекъл:

— Знаеш ли какво намислих?

— Кажи, Ежко, да го чуя.

— Реших да посеем жито и да го разделим братски.

— Бива, Ежко.

Орал къртът. Сеял Ежко. Пожънали. Овършали. Дошло време за подялба.

Ежко гребнал едно менче от събраната пшеница, гребнал, но не го напълнил, па изсипал го пред кърта.

— Туй за тебе, брате кърте. Сега за мене ще гребна.

Гребнал Ежко, ала менчето препълнил.

— Чакай, Ежко! — рекъл къртът. — Това ли е братска делба? На мен празно, на теб пълно! Аз препълнено заслужавам. Виж! От тая пуста оран ноктите си изпокърших! Лесно е да се посеете, но орането е мъчно.

— Кой ти каза! — викнал Ежко. — Ела сей де, ако можеш! И волът оре земята, но само човекът сеете. Туй е майсторство голямо. Пък и аз не само сеете, но и повлачах отгоре.

Къртът сърдито отвърнал:

— Ала ти самичък рече, че ще делиме по братски.

— Рекох го и пак повтарям. Но тука неправда няма. Двойна работа съм вършил. Трябва повече да взема.

— Ще вземеш, но кай ти дава!

Скарали се. Дори щели да се сбият. Но минала Кума Лиса, па им рекла:

— Аз ще бъда съдията! Казвай, Ежко, какво има?

Ежко всичко й разказал и добавил:

— Ето нашта разправия. Ако можеш, оправи я!

— Мога, мога. А ти, кърте, що ще кажеш?

— Каквото отсъдиш, Лисо, готов съм да го изпълня!

— Добре — рекла Кума Лиса. — Сега слушайте и двама! На теб, Ежко Таралежко, само сламата се пада. На, вземи я! На тебе, кърте, едно менче жито стига. Ще изкараш цяла зима. А пък всичко, що остава, на съдията се дава.

Разбрал Ежко какъв съдия намерил. Но престорил се на глупав и попитал:

— Кажи, моля, Кума Лисо! За съдийската пшеница трябва ли ти воденица? Готов съм да ти услужа. Ще ти пренеса храната. Ето тука и торбата. Ти ни помири с кърта.

— Ежко, остави шегата! — рекла Лиса. — Можеш ли ти пълна торба да помъкнеш на гърба си?

— Мога, мога. Аз и лисици съм носил, по две изведнъж в торбата, да ги крия от ловците.

— Чудно нещо!

— Нищо чудно. Щом не вярваш, влез в торбата, като сламка ще те вдигна.

Ежко торбата разтворил. Влязла Лиса. Той я вързал и високо заговорил:

— Дигай, кърте! Помогни ми да понося съдията!

Дигнал Ежко Кума Лиса на гърба си. И набол я с бодлите през торбата.

— Оле Ежко, какво стана! — викнала Кума Лисана.

— Който като тебе съди, така награден ще бъде!

КУМЧО ВЪЛЧО И ОВНИТЕ

Една сутрин Кумчо Вълчо минал край река дълбока. Забелязал два овена.

— Е, овнета! — рекъл Вълчо. — Гладен съм, ще ви излапам!

— Щом си рекъл, ще го сториш! — отговорили овните. — Но чуй какво ще ти кажем. Изведнъж не ни изядай. Днес един от нас излапай. Другия разкъсай утре.

— Наистина — рекъл Вълчо. — Днес да хапна. И за утре да остане. Право думате, овнета. Хайде, кой ще бъде първи? Кой за утре ще остане?

— Ще се надбягваме, Вълчо! — отговорили овните. — Ти ще клекнеш до реката. Ний при крушата ще идем. После ведно ще се втурнем. Който пръв до теб пристигне, той за утре ще остане. Другия сега ще почнеш.

— Тъй да бъде! — рекъл Вълчо.

Той приклепнал до реката и почнал да точи зъби.

Тръгват заедно овните и до крушата се спират. После втурват се към Вълча, силно блъсват го с рогата. И той цопнал сред реката.

А туй чакали овните. Плюли си те на краката — та чак в село се запрели. Измъкнал се Кумчо Вълчо. Поотърсил се на слънце, ударил се по главата, па въздъхнал и си рекъл:

— Главо! Главо, вълча главо! Надхитриха те овните!

ВЪЛКЪТ СИ ОСТАВА ВЪЛК

Кръвожаден Кумчо Вълчо променил си козината и заприличал на куче.

Тръгнал да търси прехрана.

Стигнал овчарска кошара.

— Добър ден, овчарко — рекъл.

Овчарят го поизгледал.

— Бре, ти ли си, Кумчо Вълчо? Отде идеш? Какво дириш?

Вълчо смирено отвърнал:

— Бях някога Кумчо Вълчо. Безброй пакости направих. И няма защо да крия — много агънца излапах. За кръвопиец минавах. И такъв си бях, овчарко. И на тебе зло съм правил. Но сега съм друг вълк, виждаш. Промених си козината и заприличах на куче. В козината беше всичко. От все сърце се разкаях за злините, що съм сторил. Отсега нататък, братко, само добрини ще правя!

— Добре си намислил, Вълчо — отговорил му овчарят. — Но при мене какво дириш?

— Дойдох да ти се помоля да ме прибереш на служба. Верен пазач ще ти бъда. За овци и агънца истински баща ще бъда! Кълна ти се, повярвай ми — само добрини ще върша!

— Ех, не си за вяра, Вълчо! Но щом вече клетва даваш, остани пазач при мене, па дано си други станал!

С кучетата в кошарата заживял задружно Вълчо. Ден и нощ овцете пазел. Над агънцата треперел.

Често овчарят си думал:

— Гледай, гледай! Чудно нещо! Променил се Кумчо Вълчо. Не можеш да го познаеш. По-вярно от куче служи!

Една сутрин рано-рано извел овчарят овцете. Всички кучета помамил. В кошарата само Вълча за верен пазач оставил. На тръгване му поръчал:

— Ума си опичай, Вълчо! На отсрещната поляна днеска стадото отвеждам. Ти очите си отваряй! Всички агънца наглеждай!

— Грижа не бери, овчарко! На обяд като се върнеш, всичко в пълен ред ще свариш!

Самичък останал Вълчо.

Бели агънца край него заподскачали безгрижно и си блеели доволни.

Гледал Вълчо и си мислел:

„Ех, агънце крехко, сладко откога не съм опитвал! Само едничко ще грабна. Тука има толкоз много. Няма никой да познае!“

Грабнал Вълчо едно агне. Хукнал с него през гората. Заблеяли агнетата.

Чул овчарят. Зърнал Вълча, както с агънцето бягал.

— Дръжте! Дръжте! Дръжте! — викнал.

Кучетата полетели. Скоро стигнали кръвника. Агънцето отървали. Върху вълка връхлетели. Стискат, хапят го и късат. Както следва му платили.

— Пада ти се, зъл преструвко! — рекъл запъхтян овчарят. — Вълкът козината сменя, ала нрава си не може!

НА ГОСТИ

Отишла Кума Лиса у Щъркела на гости.

— Добър ден, Щъркелчо!

— Добре дошла, Лисанке!

— Как си?

— Добре съм. А ти как си?

— И аз съм добре. Поизморих се, поизгладнях из пътя.

— Седни да те гостя с млечице.

И сипва Щъркелчо млечице в едно тясно гърненце. Обикаля Лиска отсам, обикаля оттатък, опитва тъй, опитва инак — муцунката ѝ не влиза.

А Щъркелчо се подсмива:

— Гостена бъди, Лисанке!

— Да ти се връща, Щъркелчо! — отговаря Лисана и гладна си отива.

На другия ден Щъркелчо отишъл у Лисини на гости.

— Как си? — попитала го Лисана.

— Добре съм. Поизморих се, поизгладнях из пътя.

— Седни да си починеш! Ще ти сложа да хапнеш.

И сипала му Кума Лиса рядка кашица на широка тепсия. Тракал, тракал с клюн Щъркелчо — нищо не можал да глътне.

Станал от трапезата. Тръгнал си.

— Гостен ми бъди, Щъркелчо! — рекла Кума Лиса.

— Така-така-така! — отвърнал Щъркелчо. — Както гостих, тъй ме гостиха!

ДВЕТА И ДВАЙСЕТ ХИТРИНИ

Сдругарили се Кума Лиса и Ежко Бежко. Дето Ежко, там и Лиса, дето Лиса, там и Ежко. Все заедно ходели.

Един ден Лиса рекла:

— Хайде, Ежко, на лозе!

— Хайде, Лиске. Ами пъдарят?

— Их, и ти! Много се плашиш. Аз съм с тебе! Двеста и дваайсет хитрини зная. А ти, Ежко, знаеш ли някоя?

— Зная само тринки, но добринки.

— Хайде тогава да вървим! — рекла Кума Лиса.

Тръгнали. Стигнали в лозето. Почнали да ядат грозде.

— Ех, че сладко-о-о! — рекла Лиса. — Ела, Ежко, ела, братко! По-навътре за по-сладко!

— И тука е сладко, кумичке.

— Ела, ела по-навътре! Гледай какво се е жлътнало! Чакай да опитам и червеното! Ах, какъв дъх има!

Рекла-неизрекла Кума Лиса — трак! — хванала се в капана.

— Оле, мале, какво стана! — завикала Кума Лиса. — Моля ти се, Ежко! Ти брат, ти сестрица! Кажу една хитрина!

— Какво думаш, Лисанке? От мене ли искаш хитрина? Ти нали знаеш двеста и дваайсет хитрини. Аз си зная само тринки.

— Ах, много знаех, Ежко! Ала като тракна капанът, всичките забравих. Ти ще ми кажеш едничка!

— Добре — рекъл Ежко. — Кога дойде пъдарят, престори се на кротка. Почни да се галиш около него, да въртиш опашка. Той ще те вземе за питомна. Няма да те утрепе. После ще избягаш. Хайде, довиждане! Ще те чакам в гората.

Отишъл си Ежко. Дошъл пъдарят. Като видял Кума Лиса, извикал:

— А-ах! Хванах ли те, Лисано!

Но Лисана завъртяла опашка. Почнала да се гали около него.

— Питомна трябва да е! — рекъл си пъдарят.

Той завел Кума Лиса при колибата, вързал я о едно дърво. Тръгнал пак да обикаля лозето.

Кума Лиса прегризала връвта и побягнала.

На другия ден Кума Лиса пак рекла на Ежка:

— Хайде, Ежко, за грозде!

— Забрави ли капана, кумичке?

— Дребна работа — рекла Лиса. — Не се плаша от нищо. Пак си спомних хитрините. Двеста и двайсет! Има и за мене, има и за тебе! Върви сега да вървим!

— Добре, да идем — рекъл Ежко.

Тръгнали. Стигнали до лозето... Току-що влезли — трак! — хванала се пак Кума Лиса в капана.

— Оле, Ежко, какво стана! Моля ти се, кажи ми една хитринка!

— Как ще ти кажа, Лисанке. Останаха ми само двенки. А ти знаеш двеста и двайсет.

— Пак ги забравих, братко. Ти баща, ти майка! Кажи ми още една хитринка!

Смилил се Ежко. Рекъл й:

— Като дойде пъдарят, престори се на мъртва. Той ще те поудари, ще те поритне, па ще те захвърли настрана. Тогава беж да те няма!

Отишъл си Ежко. Дошъл пъдарят. Видял Кума Лиса и викнал:

— Пак те хванах, Лисано! Сега ще те науча!

Той я ритнал — не шава. Ударил я — не мърда.

— Умряла е — рекъл си и я отнесъл в селото.

Стигнал вкъщи. Завикал:

— Излез, излез, жено! Нося ти кожа за кожух!

Той оставил Кума Лиса на дръвника и влязъл да вземе нож да я одере. Жена му излязла на двора. Гледа тук, гледа там — няма кожа, няма дявол. Излязъл и пъдарят. Почнал да точи ножа.

— А бре, мъжо — рекла жена му, — защо се шегуваш? Де е кожата?

— На дръвника!

— Няма я.

Погледнал пъдарят. Няма Кума Лиса!

— Ах, Лисано! Пак избяга! Ала ще ми паднеш отново в ръцете!

Не минало дълго време, Кума Лиса пак рекла на Ежка:

— Хайде, Ежко, за грозде!

— Мари Лисано, имаш ли ум, нямаш ли? Забрави ли капана?

— Той в лозето остана. Хитрини знае Лисана. Има за мене. Има и за тебе.

Придумал се Ежко. Отишли за грозде. Гледат — лозето с трап оградено.

Скочила Лиска — прескочила. Скочил Ежко и цоп — в трапа.

— Моля ти се, Лиске, избави ме! — рекъл Ежко. — Каж ми една хитрина!

— Ех, Ежко, много знаех, ала сега, като прескочих, всичките забравих.

— Щом е тъй, свършено е! — рекъл Ежко. — Отиде ми животецът! Ела да се простим, сестрице! Дай да се целунем по устата.

Навела се Кума Лиса. Ежко уж да я целуне, па току я стиснал за устата. Дръпнала се Кума Лиса — изтеглила Ежка от трапа. Но той стиска, не пуца.

Задал се пъдарят. Хукнала Лиса да бяга. Повлякла и Ежка.

Стигнали в гората. Чак там Ежко се пуснал и рекъл:

— Сбогом, Лисано! Разбрах те каква си. Не ми трябват твоите хитрини. Аз си зная тринки, но са добринки.

БЪРЗА РАБОТА

На Гергьовден рано-рано тръгнал Ежко из гората. Поотбил се у Лисини.

— Как си, Лиске?

— Зле съм, Ежко.

— Какво ти е?

— От три деня болна лежа. Гърлото ми пресъхнало. Моля ти се, Ежко Бежко, иди донеси водица! Вземи писания бъкел! Ала скоричко върни се, че от жажда си умирам!

— Бива, бива, Кума Лиске. Само бъди търпелива! Бързането не обичам.

Взел бъкела Ежко Бежко. Тръгнал за вода студена.

Вървял, вървял, сядал, ставал...

Косачите поносили. Златни ниви клас превили...

Стигнала го Баба Меца.

— Къде бързаш, Ежко Бежко? Чакай малко! Почини си!

— Право казваш, Бабо Мецо. От бързане полза няма. Но кумицата е болна. По Гергьовден бях при нея, та ме прати за водица. Затуй бързам. А ти как си?

— Зле съм, Ежко. Лапнах незряла круша. Преседна ми, та сега едвам говоря.

— Що не чака да узрее? От бързане така става. Я се върни при Лисана! Ще ти донеса водица. Щом си сръбнеш, ще ти мине.

И пак тръгнал Ежко Бежко. Вървял, вървял. Сядал, ставал... Жетварите пожънали. Вършачите овършали. Настигнал го Кумчо Вълчо.

— Къде бързаш, Ежко Бежко? Седни малко да починеш!

— Право казваш, Кумчо Вълчо. От бързане полза няма. Но кумицата е болна. По Гергьовден бях при нея, та ме прати за водица. Пък и Баба Меца там е. Яла преседлива круша. И тя за водица чака. А ти как си, Кумчо Вълчо?

— Зле съм, Ежко. Бях надолу по селата. Карах телци по гората. Та от работата тежка ме разлюшка люта треска. Цял съм в огън. Търся нещо за разхладка.

Ежко Бежко отговорил:

— Много, Кумчо, си прибързал за работа да се хващаш. Но не бой се. Върни се при Кума Лиса. Ще ти донеса водица. И треската ще ти мине.

И пак тръгнал Ежко Бежко.

Вървял, вървял. Сядал, ставал... Сняг захвъркал.

Застигнал го Заю Баю.

— Къде бързаш, Ежко Бежко? Спри се малко да починеш!

— Право казваш, Зайо Байо. От бързане полза няма. Но кумицата е болна. По Гергьовден бях при нея, та ме прати за водица. Пък и Баба Меца там е. Яла преседлива круша, та и тя за вода чака. Там е още Кумчо Вълчо. Телци пасъл. Понастинал. Люшнала го люта треска. И той за вода примира... А ти как си, Зайо Байо?

— Зле съм, Ежко. Бях у баба попадия. Тя ме гости със туршия. Но солена, пресолена! Сега свил ми се езикът. Търся водица да пия.

Ежко се засмял и рекъл:

— Зайо Байо, ще прощаваш, ала много си прибързал с зимнина да се гощаваш. Върни се при Кума Лиса. Там почакай за водица. Ще донеса подир малко.

И пак тръгнал Ежко Бежко.

Ходил, ходил, сядал, ставал. Тук се спрял да поприказва. Там отбил се да почине. Налял вода най-подире и тръгнал да си отива. И пак сядал, и пак ставал. И пак срещи и почивки. Кой го знае де се скитал. Чак на третата година при кумицата се върнал. Чакали го там при нея: Баба Меца, Кумчо Вълчо, Заю Баю бързокраки.

Щом ги зърнал, Ежко Бежко се затекъл, препънал се и цоп — паднал. Сцепил бъкела в средата и разляла се водата.

Кума Лиса се разсмяла:

— А бре, Ежко, защо бързаш! Ще си разбиеш главата!

— Право казваш, Кума Лисо. Накрай време се посрамах. Поизбързах и ето на — излях до капка водата!

НАДБЯГВАНЕ

Заю Баю срещнал Ежка и му рекъл:

— Добра среща, кривокрачко!

Ежко Бежко отговорил:

— Добра среща, присмехулко! Криви ми са краката, но са по-бързи от твоите.

— По-бързи ли? — рекъл Заю. — Хайде да се надбягваме!

— Бива, Зайо. Но почакай да отида вкъщи. Ей сега ще се върна и ще се надбягваме.

Отишъл Ежко вкъщи. Казал на брата си:

— Ще се надбягваме със Зая Бая.

Брат му рекъл:

— Стой, не думай, братко! Де можеш надбяга тоя бързокрачко!

А Ежко отвърнал:

— Той е бързокрачко, аз съм остроумко. С ум ще го надбягам. Ела с мене в полето! Ти ще ми помагаш и ще правиш каквото ти кажа.

Стигнали до една нива. Заю чакал на другия край на нивата. Ежко казал на брата си:

— Видиш ли тая бразда? Скрий се тука! Ние със Зая ще се втурнем от другия край на браздата. Когато той хукне силно, аз ще се върна, откъдето сме тръгнали. Щом Заю доближи, ти изскочи и кажи: „Ехе, Заю, кривокрачко те превари!“ Той няма да ни разпознае и ще помисли, че съм аз.

Скрил се Ежковият брат в браздата. А Ежко и Заю хукнали да се надбягват от другия край. Засилил се Заю. Ежко се върнал назад и се скрил в браздата.

Стигнал Заю накрай нивата. Изскочил Ежковият брат и казал:

— Ехе, Зайо, кривокрачко те превари!

— Чудно нещо! — рекъл Заю. — Как си ме преварил! Но аз не се давам. Хайде пак да се надбягваме!

— Хайде!

Хукнали да се надтичват. Ежковият брат се върнал назад и се скрил в браздата. Стигнал Заю на другия край. Засмял се Ежко насреща му и рекъл:

— Ехе, Зайо, кривокрачко пак те надпревари!

— Чудно нещо! — рекъл Заю. — Тъй юнашки тичах и пак не сполучих! Но трети път ще те изпреваря. Хайде пак да тичаме!

— Хайде!

Хуква Заю. Тича като вятър. Но братът на Ежко отново го среща.

— Пак те надпреварих, Зайо.

Засрамил се Заю.

— Съгласен ли си още един път да се надбягваме, Ежко?

— Съгласен съм.

Хукнал Заю. Пресрещнал го Ежко и му рекъл:

— Как си, бързокрачко?

— Не ме питай, братко — отговорил Заю и се скрил в гората.

КУМА ЛИСА КРЪСТНИЦА

Направили си Кумчо Вълчо и Кума Лиса къщичка. Заживели си заедно.

Донесли си гърненце мед.

— Да го изядем, Лиске! — рекъл Вълчо.

— Не бива, Вълчо! — отговорила Лиска. — Ще го скрием за гости.

— Да го скрием, сестричке.

Речено-сторено. Скрили меда в хралупата до къщичката.

Минало ден. Минали два, прияло се на Кума Лиса медец. Както седели с Вълча в къщичката, скочила Лиска и рекла:

— Хлопат, Кумчо. Ще видя кой иде.

— Виж, Лиске.

Кума Лиса отворила вратата. Постояла вън. Върнала се.

— Кой е, Лиске? — попитал Вълчо.

— Мене търсят, куме.

— Кой те търси?

— Хралупан.

— Защо си му?

— Моли ме да му кръстя детенце. Чудя се да ида ли, да не ида ли.

— Иди, Лиске, иди. Аз ще вардя къщичката.

Кума Лиса излязла вън.

Отишла при хралупата. Хапнала медец. Поразходила се. Върнала се.

— Как кръстихте детенцето? — попитал Вълчо.

— Наченалчо! — отговорила Кума Лиса и се облизала сладичко.

Минало ден. Минало друг. На Кума Лиса пак се дояло медец.

— Куме — рекла, — чукат на вратата.

— Иди, кумице, виж кой е.

Отворила Лиска вратата. Постояла вън. Върнала се.

— Кой е, Лиске? — попитал Вълчо.

— Хралупан. Мене търси.

— Защо си му?

— Брат му имал детенце. Кани ме да го кръстя. Да ида ли?

— Иди, защо да не идеш? Аз ще пазя къщичката.

Пак отишла Лиска при хралупата. Преполовила медаца.

Поразходила се. Върнала се.

Запитал я Кумчо Вълчо:

— Как кръстихте детенцето?

— Презполованчо!

— Хубаво име! — рекъл Вълчо.

— Сладко именце! — облизала се Лиска.

На другия ден пак ѝ се дояло мед.

Тя бутнала Вълча и рекла:

— Чукат, куме!

— Иди виж кой е — казал Вълчо.

Излязла пак Кума Лиса. Постояла вън. Върнала се.

— Кой е, Лиске? — попитал Вълчо.

— Пак Хралупан. Мене търси.

— Защо си му?

— Сестра му родила близначета. Моли ме да ги кръстя. И сега ще ида, че вече кола с кокошки да ми докарат, не си оставям къщичката.

Отишла Лиска до хралупата. Изблизала до капка медаца. Търкулнала гърнето. Поразходила се. Върнала се. Посрещнал я Вълчо. Попитал я:

— Как кръстихте малките близначета?

— Облизанчо и Търкуланчо.

— Хубави имена! — рекъл Вълчо.

— Сладки именца! — облизала се Лисанка и легнала да подремне.

ВРАБЧО И ЛИСА

Лиса срещнала врабеца и му рекла:

— Слушай, Врабчо! Хайде братски да живеем. Ще си засеем пшеница. Ще пожънем, ще вършеем. Ще я поделим по равно.

— Добре — отговорил Врабчо, — ала няма да хитруваш и да чакаш наготово. Не обичам да ме мамят. Недей никога забравя: кой каквото си посее, това ще пожъне.

— Ти не ме познаваш, братко. Затова така приказваш. Като работим задружно, ще ме разбереш каква съм.

— Дано е така, Лисано!

Дружно отишли в полето. Взели да сеят пшеница.

— Сега, Врабчо — рекла Лиса, — ти ще ореш и ще сееш. Аз най-трудното ще върша. Хе на оня хълм ще ида. Ще подпирам там небето — да не падне, та пшеницата да смаже.

И измамницата Лиса цял ден седяла на хълма. Разбрал Врабчо хитрината. Но престорил се на глупав. Разорал. Засял пшеница.

Дошло време да пожънат.

— Братко Врабчо — рекла Лиса, — облачно е днес небето. Ти пшеницата ще жънеш. Аз пък мъчното ще върша. Облаците ще подпирам. Ще задържам дъждовете, да не мокрят класовете.

Изправила се Лисана. Лапи дигнала нагоре, сякаш облаците спира.

Врабчо житото пожънал. Вързал снопите самичък.

По вършитба Лиса рекла:

— Врабчо, братко, вършей тука. Аз на хълма ще отида. Там вятъра ще задържам, та да не ни разпилява златозърнестото жито...

Припнала нагоре Лиса. Врабчо рекъл си усмихнат:

— Нека мисли, че й вярвам. После за всичко ще плаща.

Той си овършал самичък.

Дошло време за подялба.

— Казвай, Лисо — рекъл Врабчо, — как ще разделим храната?

— Много лесно, братко Врабчо. Ти видя какво извърших. Мойта работа пред твоята сто пъти по-трудна беше. На мен сто зърна се падат. А на теб едничко стига.

Както рекла Кума Лиса, тъй зърното поделили.

Като прибрала храната, тя запитала врабеца:

— Разбра ли сега каква съм? Работлива, справедлива...

— Разбрах, разбрах, Кума Лисо. Но ти не си разбрала. Не си пожънала всичко, каквото пося самичка.

Врабчо си прибрал зърната, намерил познато куче. Разказал му за Лисана. Сговорили се набързо. Решили как да ѝ върнат.

Кучето в дола се скрило. Врабчо долетял при Лиса.

— Бягай из дола, сестрице! Куче отгоре пристига. Къс по къс ще те раздърпа! Аз храната ти ще пазя.

Хуква към дола Лисана. Там на кучето попада. Скочило то върху нея. Сграбчило я.

— Ау-ау! Ау-ау! Сметка, злосторнице, давай за лъжа и за измама!

Отплатило ѝ богато, па се върнало при Врабча.

Всичката храна прибрави.

Кълвал цяла зима Врабчо. Гладните врабци го щавал. Сладка пшеничена каша и на кучето поднасял.

ЕЖКО БЕЖКО И БАБА МЕЦА

Ежко Бежко и Баба Меца намерили гърне мед.

— Ежко, ще го делим по равно! — рекла Баба Меца.

— По равно, Мецо.

Баба Меца клекнала до меда и рекла:

— Аз ще вардя гърнето, а ти, Ежко, тичай да повикаш моите мечета, да похапнат и те от меда. Ти после ще вардиш тука, пък аз ще повикам твоите ежлета.

Тръгнал Ежко Бежко и по пътя все си мислел: „Още медът неделен, а Баба Меца остана да яде. После, тя като иде да вика моите ежлета, аз няма да остана сам и нищо не ще мога да хапна от общия мед.“ Ежко Бежко отишъл при мечата дупка. Извикал:

— Ей, мечета! Колко сте?

— Две.

— Никое от вас мед няма да яде.

Върнал се Ежко Бежко при Баба Меца. Рекъл й:

— Не искат да дойдат твоите мечета. Не им се яде мед. Иди сега повикай моите ежлета, да видиш как ще лапат сладко-сладко!

Тръгнала Баба Меца и по пътя си рекла на ума: „Още медът неделен, а Ежко остана самичък при гърнето. Ще яде от меда, па и ежлетата ще дойдат! Няма да ги повикам.“

Дошла Баба Меца до Ежовата къщурка. Извикала:

— Ей, ежлета! Колко сте?

— Две.

— Никое от вас мед няма да яде!

Върнала се Баба Меца при Ежка. Рекла му:

— И твоите ежлета не искат да дойдат. Не им се яде мед.

— Лъжеш, Мецо!

— И ти лъжеш, Ежко!

— Да отидем да питаме ежлетата!

— Не, най-напред ще питаме мечетата!

Тръгнали. Вървели, що вървели, Ежко си рекъл на ума: „Аз излъгах. Ще ме хване Баба Меца“ И Баба Меца си помислила: „Аз не казах истината. Ще узнае Ежко Бежко.“

— Я да се върнем, Бабо Мецо, да си разделим меда! Какво сме тръгнали с дечурлига да се разправяме!

— Да се върнем, Ежко.

През туй време Кума Лиса подушила меда. Довела си лисичетата и, лап-лап, излапали всичкия мед, па се скрили в гъсталака. Върнали се Баба Меца и Ежко Бежко. Гледат — медът изяден.

— Отиде ни медацът! — рекла Меца. — Добре, че си близнах, когато бях сама.

— Сладък медац беше! — въздъхнал Ежко. — И аз го опитах, когато те нямаше.

— Значи и двамата сме се лъгали, Ежко!

— Ние се лъгахме, Бабо Мецо, а друг облиза медаца!

СЕДНАЛ ЗАЮ ДА ПЛАЧЕ

Седнал Заю да плаче край Скокова поляна:

— Пусто тегло заешко! Къде, клетник, да ида? Милост нямат към мене нито чужди, ни свои. Какво мога да сторя с това сърце плашливо. Шумка шумне, то трепне. Доде река: „Спри, сърце!“ — крака рипнат, па хукнат, ден и ноц се не спират! Тежък живот живея! По-добре е да ида в дола да се удавя!

Чул го Щурчо, рекъл му:

— Зайо, глупав не ставай! Поучи се от мене! И аз тежко живея през летните пекове, през зимните студове, но пак свиря и пея.

Свирнал Щурчо на шега. Хуква Заю подплашен. Чак в дола се запрял. Към водата приближил, па си рекъл запъхтян:

— Не! Така се не живея! И от свирня се боя! Нека Щурчо да си пей! Няма живот за мене! Сбогом, гори и поля! Сбогом, репи червени!

Той се спуснал към брега.

Но изведнъж — цоп, цап, цоп! — цамбурнали в реката кресливите жабури.

Спрял се Заю и рекъл:

— Я ги гледай тез жаби! По-страхливи от мене! Но безгрижно живеят. Аз ли само пощурях да се давя без време!

И скок-подскок, скок-подскок — пак се върнал при Щурча. А Щурчо го запитал:

— Абе, Зайо, де беше? Защо така избяга?

— Свирнята ме уплаши. И си рекох: „Решено!“ С това сърце плашливо не се живея повече! Завтекох се към брега. Но жабите изплаших. Абе, Щурчо, те били по-страхливи от мене! Пък безгрижно живеят. Е, луд ли съм тогава да се давя без време!

КОН И ЛИСИЦА

Стар кон вървял из гората. Вървял и тъжно нареждал:

— Цял живот не съм почивал. Работих за господаря. Сега на стари години той не иска да ме храни. Изпъди ме от обора. Къде сега ще отида? Както съм стар и отслабнал, кой господар ще ме вземе?

През туй време се задала насреща му Кума Лиса.

— Къде, Коньо?

— Остави се, Кума Лиске! Изпъди ме господарят. Не съм можел да работя, да си изкарвам прехрана. А цял живот, както знаеш, само за него се трудех. Остави, че ме изпъди, а взел, че ми се надсмива.

— Как ти се надсмива, братко?

— Можеш, казва, да се върнеш да живееш пак при мене, но ако ми лъв докараш. Де се е чуло и видяло стар кон с лъв да се разправя? Научи ме, Кума Лиске, какво сега да направя! Кажу, къде да се дяна?

Позамислила се Лиса, усмихнала се и рекла:

— Слушай, Коньо! Легни тука и се престори на мъртъв. Аз ще ти доведа лъва, хитричко ще го привържа за опашката ти с въже и ти ще го влачиш лесно — подарък за господаря.

— Да си жива, Кума Лиске! Зная, че ще ми помогнеш. Но с моя ум не мога да разбера — аз ли лъва, или лъвът мен ще влачи. Той е толкоз много силен! С един скок ще ме събори и за миг ще ме излапа.

— Не плаши се! — рекла Лиса. — Аз ще го овържа здраво. Тука имам въже скрито. Лежи и чакай спокойно!

Легнал конят. Хуква Лиса. Стига при лъва и казва:

— Здрав бъди ми, Лъвчо славен!

— И ти да си здрава, Лисо! За какво пристигаш тука?

— Умрял кон за теб намерих. Ще се нагостиш богато. Ела с мене! Тук е близко.

— Благодаря ти, Лисано, че за мен така се грижиш. Тъкмо навреме пристигаш. Да вървим! От глад умирам!

Тръгнал Лъвът с Кума Лиса. Като наближили коня, кумицата кротко рекла:

— Няма да ти е удобно да изядеш тука коня. За опашката ти с въже ще го завържа аз здраво. До леговицето, Лъвчо, завлечи го и изяж го!

— Бива, Лиске, завържи го!

Кума Лиса се затекла, скритото си въже взела, към лъва се приближила, поклонила се и рекла:

— Реших да не връзвам, царю, за опашката ти коня. За да не усещаш болка, за врата и над краката аз ще ти завържа коня. Тъй по-лесно ще го влачиш.

— Както по-добре ще бъде, тъй го вържи, Кума Лисо. Ти от връзване разбираш. Както знаеш, тъй ще сториш.

Кума Лиса омотала на лъва краката здраво. Стегнала му и главата, и шията, и устата. Вързала го незабавно за опашката на коня, па извикала доволна:

— Хайде, Коньо! Тегли здраво! Завлечи го незабавно при твоя стопанин вкъщи. За насмешката върни си!

Рипнал конят, събрал сили, завлякъл чак вкъщи лъва. Господарят му се слисал:

— А бре, Коньо, какво стори? Как направи това чудо?

А конят му отговорил:

— Не се чуди, господарю. Тоя лъв неблагодарен старите си слуги пъдел. Те го вързали тъй здраво. Аз пък гост на теб го водя. Поприказвайте си с него.

ОТИШЛА БАБА ЗА ДРЕНКИ

Отишла баба за дренки. Тъкмо баба на дряна, и Мецана под дряна.

— Бабо-о! Слез да те изям!

— Не ме, баба, изядай! Аз съм дърта дъртуша. Ела ношес у дома. Имам внучки хубави. Едната е Мекушка. Другата е Здравушка. Най-малката — Разумка. Ще избереш от трите, която ти хареса.

Отишла си Мецана. Слязла баба от дряна. Като млада хукнала. Чак в къщи се запряла. Прибрала си внучките. Подлостила вратата.

Среднощ дошла Мецана. Захлопала отвънка:

— Бабо-о, дай ми Мекушка!

— Мекушка ме-еко постлала и сладичко си заспала.

— Бабо-о, дай ми Здравушка!

— Здравушка здраво подпряла и при Мекушка заспала.

— Бабо-о, дай ми Разумка!

— Разумка умна, разумна. Тя на ум баба научи да си подлости вратата и да не ходи за дренки сама-самичка в гората.

ЦИГУЛАР

Цигулар чуден в гора засвирил. Свирил и дирил приятел верен.

Дочул го Вълчо. Дошъл при него. Спрял се, послушал, па заговорил:

— Бай Цигуларко, хубаво свириш. Можеш ли някак да ме научиш така да свиря? С хубава свирня ще си примамвам лесно овчици!

— Бива, Вълчане — рекъл свирачът. — Ела след мене!

И Вълчо тръгнал. Стигнали скоро дърво свалено. Свирачът с мъка го понадигнал.

— Пресегни с крака! — рекъл на Вълчо. — Под това дърво има цигулка. Вдигни я леко! С нея ще свириш.

Подпъхнал крака Вълчо зарадван. Но цигуларят пуснал дървото и му притиснал здраво краката.

Дръпнал се Вълчо, почнал да вие:

— Олеле, майко, какво дочеках!

— Тъй ти се пада! — рекъл свирачът. — Кой овце граби, гуслар не става!

Тръгнал свирачът сам из гората. Дръпнал пак лъка и си засвирил.

Чула го Лиса. Дошла при него.

— Хубаво свириш, бай Цигуларко. Можеш ли някак да ме научиш така да свиря, та по-лесничко пилци да хващам?

— Мога, кумице — рекъл свирачът. — Ела след мене!

Тръгнала Лиса.

Стигнали скоро тясна пътечка. Свирачът привел един клон жилав.

— Дай си краченце — рекъл на Лиса. — Ще го завържа да се огъне, та по-пригодно да държиш лъка.

— Вземи, вържи го — рекла му Лиса.

Той ѝ завързал крака о клона. После огънал друг клон отсреща и пак ѝ рекъл:

— Другото краче дай тука, Лисо!

И той завързал здраво и него. Па пуца двата клона нагоре. Те се изправят, Лиса увисва. Замахва крака и заскимтява.

— Тъй ти се пада! — рекъл свирачът. — Кой пилци хваща, гуслар не става!

Тръгнал свирачът пак из гората. Дръпнал си лъка и си засвирил, дано го чуе приятел верен.

Зачул го Заю. Дошъл при него. Спрял се, послушал, па заговорил:

— Бай Цигуларко, хубаво свириш. Я да научиш и мен да свиря. На нашите зайци свирач ще бъда. От всеки заек зелка ще вземам — богат ще стана!

— Защо не, Зайо, ще те науча — казал свирачът. — Ела след мен!

И той го завел под едно дърво и там му рекъл:

— Ти имаш предни крака възкъси. Мъчно ще свириш. Ще трябва да се разтегнат малко.

И той му вързал здраво краката, па го увесил на една клонка.

Люшнал се Заю, заплакал жално.

— Тъй ти се пада! — рекъл свирачът. — Кой зелки сбира, гуслар не става!

И цигуларят пак си засвирил. Колкото свирел, по се унасял.

Окъсан дървар дошъл при него. До едно дърво се пооблегнал, разтворил уста: слуша ли, слуша.

Спрял цигуларят, той не продумва — стоял омаян. Най-подир рекъл:

— Да си жив, момко! Цял ден съм сякъл дърва в гората, но както свириш — до утре слушвам!

— Пък аз на тебе цял живот свирвам! — рекъл свирачът. — Ти ще ми бъдеш приятел верен!

БАБА МЕЦА И ЧОВЕКЪТ

Прочула се Баба Меца. Няма юнак като нея! Тя се много възгордяла.

Един ден били събрани всички горски животни. Пред тях Баба Меца рекла:

— Знай ли някой да ми каже юнак, по-голям от мене?

Обадил се Ежко Бежко:

— Твоята сила, Бабо Мецо, е навсякъде позната. Но по-силен от човека аз не зная на земята.

— Как тъй може! — виква Меца. — Искам с него да се боря!

— Остави се! — рекла Лиса. — Не мери се ти с човека! Безчет майстории знае. Изведнъж ще те събори.

— Право казва Кума Лиса! — обадил се Заю Баю. — Аз съм такъв бързоходец. На сто кучета убягвам! Но от човека се плаша.

— И аз човек щом подуша — намесил се Кумчо Вълчо, — отдалече забикалям.

— Вие всички сте страхливци! — изревала Баба Меца. — Още ей сега отивам да се срещна с човека. Нека и той да узнае силата на Баба Меца!

Тя вървяла, що вървяла — насреща си кон видяла.

— Добра среща, Вихрогоне!

— Добра среща, Бабо Мецо!

— Имам нещо да те питам.

— Що те носи насам, Мецо?

— Ти познаваш ли човека? Искам с него да се боря.

— Стой, не думай, Бабо Мецо! С човека шега не бива. Аз съм по-голям от него, но ме язди и ме впряга. С хитрина и ум се бори!

— Като си такъв страхливко, ще те язди, то се знае. Нека с мене да опита!

Заминала по-нататък. Насреща ѝ бивол иде.

— Добра среща, Чернокожко!

— Добра среща, Бабо Мецо!

— Ти си опитен и умен. Искам нещо да те питам.
— Питай, Мецо, що ще питаш. Готов съм да отговоря.
— Как познаваш ти човека? Искам с него да се боря!
— Откажи се, Бабо Мецо. Като него юнак няма. Аз съм по-силен от тебе, но пред него съм покорен. Той ме впряга и товари. Цял ден с мен оре земята. С хитрина и ум се бори!

— Бива ли тъй да се плашиш? — изревала Баба Меца. — Не ти прилича на боя! Я кажи ми де го него! Да го пипна за снагата!

— Мецо, свивай си устата! Тясна ще ти е гората!

— От страхливци ум не искам!

Пак тръгнала Баба Меца. Ще се бори със човека.

Вървяла, какво вървяла, сред гора дървар видяла.

— Ей, двукрачо — рекла Меца. — Виждал ли си тук човека?

— Аз съм, Мецо. Какво трябва?

— Искам с тебе да се боря!

— Затуй ли си дошла тука? Ей сега ще се поборим. Но две юначества имам — едното е за всеки ден. Другото е за юнаци. Ти на борба си прочута. Искам чест да ти направя. Затуй ще почакаш малко. Аз ще ида да си взема голямото юначество. Ама ти да не избягаш?

— Няма, няма — рекла Меца. — Толкоз време как те диря! Може ли сега да бягам!

А дърварят отговорил:

— Лъгали са ме юнаци, та не вярвам голи думи. По-добре е да те вържа.

— Аз и без туй ще те чакам. Но щом искаш, завържи ме.

Вързал дърварят Мецана. Влязъл навътре в гората. Избрал дълга суровица. Отсякъл я. Нарамил я. Върнал се при Баба Меца. Па като заудрял здраво. Че по-горе, че по-доле. Хем я удря, хем нарежда:

— Мецо ле, Мецо, Мецано, дълго ти руно непрано. Ще го отупам в гората, ще го опера в реката!

Обикаля Баба Меца, завързана о дървото. Реве страшно и се моли:

— Стига! Пусни ме, човече! Ти си по-силен от мене!

Пуснал я тогаз дърварят. И Меца — беж да я няма.

Насреща ѝ Кума Лиса:

— Как е, Мецо? Какво стана? Борихте ли се с човека?

— Остави се, Кума Лисо! Вие добре си го знаете. С него шега не бива. Две юначества си има. С едното само връзва, а с другото налага!

ОРЕХЧЕТО

Веднаж орелът попаднал във въжена примка.

Събрали се всички птици на съвет. Трябвало да измислят, как да помогнат на своя цар.

Станал дивият петел и рекъл:

— За да освободим нашия цар, трябва да намажем с кал въжето. От калта въжето ще изгние, и царят лесно ще го скъса.

Замислили се всички птици. Орехчето излязло напред и рекло:

— Какво думаш, петльо! Докато изгние въжето, и нашият цар ще се прости с живота. Друго нещо трябва да направим, за да му помогнем. Всяка от събраните тук птици да клъвне по няколко пъти въжето и то ще се прекъсне! С дружни сили ще освободим нашия цар.

— Прието! Прието! Това се казва умен съвет! — развикали се птиците.

Почнали една по една да клъват въжето. От клъването то се разнищило и най-после се прекъснало.

Освободил се орелът и рекъл:

— Да си живо, орехче! Ти си най-умната от всички птици. Отсега нататък ще бъдеш мой първи съветник.

Оттогава до ден днешен орехчето минава за най-умната от всички птици. Дори то е и предсказвач на времето. Яви ли се зиме през големите студове, то ни известява, че скоро ще настъпят топли дни. Видим ли го лете в големи горещини, това показва, че ще настъпи хладно време.

А дивият петел, като видял, колко глупаво посъветвал птиците, засрамил се, зачервил се и до ден днешен има червени петна около очите си.

НА СВАТБА

Гладен Вълчо на лов тръгнал. Насреща му Дългоушко.

— Стой! — извикал Кумчо Вълчо. — Гладен съм. Ще те излапам!

Дългоушко се замолил:

— Недей, Вълчо, ме излапва! Каква сладост у мен има? В село сватбари те чакат. Пратиха ме да те викам. Кум ще станеш. Ще венчаеш. Ще те гостят по сватбарски. Печен овен ще си хапнеш.

— Тъй ли? Да вървим тогава!

— След сватбата ще кръщаваш. Пак с овни ще те гощават!

— Тъкмо работа за мене — позасмял се Кумчо Вълчо. — Хайде да не губим време!

Тръгнал Вълчо с Дългоушка.

Като вървели из пътя, Дългоушко заговорил:

— Като стигнем сега в село, сватбарите ще излязат. Ще ни срещнат по сватбарски: кой с вила, кой с лопата, кой с цепеница чепата. И ще викат, ще се късат. Ти не трябва да се плашиш. Такъв си е обичаят!

— Зная, Дългоушко, зная! — отговорил Кумчо Вълчо.

Като стигнали край село, викнал, ревнол Дългоушко:

— Де бре, у бре-е! Тука, тука! Кумчо Вълчо, Кумчо Вълчо!

Наизлезли селяните. Кой с вила, кой с лопата, кой с цепеница чепата. Та като подбрали Кумча, набили го по сватбарски.

ЗАДАВИ СЕ МЕЦА

Както Меца яла, в тясното ѝ гърло крива кост се спряла.

Ревнала Мецана:

— Тичайте! Умирам, братя и сестрици!

Дошъл Кумчо Вълчо.

— Какво ти е, Мецо?

— Лошо, Вълчо, лошо! В гърлото ми тука една кост се спряла...

— Не плаши се, сестро! Туй често се случва. Бързичко си яла.

— Ти брат, ти сестрица! Кажи, Кумчо Вълчо, как да се избавя?

— Преглътни водица!

— Гълтах. Не минава.

— Щом е тъй, почакай. Ще повикам Лиса. Тя от тия болки по-добре разбира.

Тича Кумчо Вълчо, Лисана намира.

— По-скоро, Лисанке, че Меца умира!

— Не ѝ вярвай, Вълчо! Тя си е плашлива. С трънче да се бодне, гората събира!

— В гърлото ѝ сега крива кост се спряла. Не е шега. Докато отидеш, виж, умряла.

— Ще ѝ мине, куме! Аз цера му зная.

Отишли при Меца.

— Не бой се, сестрице! — рекла Кума Лиса. — Лесно ще ти мине. Хайде съвземи се! Най-напред кажи ми меда къде криеш. Аз ще се покача горе на дървото. Вълчо ще подигне меденото гърне. Аз ще го поема. Три пъти ще лапна. Ти глава ще дигнеш и клетва ще сториш. Три пъти без отдых към мен ще повториш: „Проклетата да бъда, ако хапна кости през велики пости!“

Както Лиса рекла, тъй Меца се клела. Повтаря, потретя. Кумата до капка медаца облизва, па току отсича:

— Грешна си, сестричко! Костта не излиза. Но дръж си душата, ще повикам Ежка. Той на тия болки знае леснината.

Повикала Ежка. Той дошъл и рекъл:

— Право да ти кажа, тая болка тежка мъчно се лекува. Но ти, Бабо Мецо, недей се страхува. Всичко ще направя, за да те избавя. Само ще ме слушаш. Каквото ти кажа, точно туй ще вършиш.

— Ох, жив да си, Ежко! — изпъшкала Меца. — Много ми е тежко! Ако ми помогнеш, доброто ти нивга няма да забравя. Казвай сега, братко, що трябва да правя!

— Какво ли? Ще станеш, очи ще затвориш. Щом ти кажа „сядай“, ти ще се засилиш, уста ще отвориш, на същото място ще седнеш отново. Ала нито дума няма да говориш. И догде погледнеш — хайде хоп — готово! Костта ще изскочи. Сега почвай вече!

И става Мецана, затваря очите. А Ежко под нея подлага бодлите.

— Сядай, Мецо! — виква.

Меца се отпуща, отваря устата... Но гласът ѝ страшен разлюлял гората:

— Олеле, що стана! Умирам, горкана!

— Ти си жива още — отговорил Ежко, — но костта остана! Така ли се вика! Но ще пратя щърка. В гърлото направо той майсторски бърка.

Щъркелчо пристигнал.

— Какво има, Мецо?

— В гърлото ми, братко, крива кост се спряла. Който я извади, каквото поиска, всичко бих му дала.

— Аз много не искам. Ти си, Мецо, наша. Ще ми дадеш само едно гърне каша.

— Ще ти дам, щом искаш, и десет гърнета, стига да извадиш тази кост проклета.

Запретнал се щъркът, с клюн в устата бръкнал и костта отвътре без мъка измъкнал... Тръгнал си, па рекъл:

— Плащай, Бабо Мецо!

Меца изръмжала:

— Я го виж ти него! Смее да говори! От мечешки зъби си спасил главата, а иска награда на това отгоре... Глупчо дългокраки, дириш си бедата!

Щъркелчо отвърнал:

— Кой каквото дири, това ще намери!

И крила разперил, литнал над гората.

Един ден наскоро, както Меца яла, в тясното ѝ гърло пак кост се завряла.

— Тичайте за щърка! — заревала Меца. — В гърлото направо той майсторски бърка.

Щъркелчо пристигнал.

— Как си, Бабо Мецо?

— Лошо, Щърко, лошо. Ти брат, ти сестрица! Пак ще ме избавиш. Но ти клещи носиш. С тях какво ще правиш?

— Ех, Бабо Мецано, глупчо дългокраки не е глупав вече! Знае да се варди.

Пипа отдалече.

— Кажи, що ще сториш?

— Най-напред, Мецано, уста ще разтвориш. С клещите ще бръкна. Зъбите ти остри навън ще измъкна. След туй ще обадя какво ще ти взема, костта да извадя.

Ревнала Мецана:

— Не мога изтрая, не мога изтрая! Два зъба си имам, без зъб ще остана!

— И тях ще извадя, щом за добрината така, Мецо, плащаш!

ЧУДНА СВИРКА

Имал дядо козичка. Цанил си козарче. То си имало свирка. Ама каква свирка! Като я надуе, де що има живо нещо, скача, та се къса.

Сутрин дядо му слагал хляб в торбата, пуцал го след козите и му думал:

— По-малко да надуваш свирката, повече да пасеш козите!

Вечер се връщало момчето. Докарвало козите. Посрещал го дядо и виквал ядосано:

— Бре, сине, къде ходиш, какво правиш, та не пасеш козите! Я ги погледни на какво приличат! Живи умрели от глад!

— Паса ги, дядо, паса ги. Сека им бръстина.

Днеска тъй, утре тъй — козарчето щяло да измори козите. Станал дядо една сутрин, та след него. Скрил се в гората зад, една шипка.

Момчето докарало козите в гората. Насякло им бръстина. Почнали да ядат: руп, руп, руп!

Козарчето седнало на един пън, извадило свирката, па като засвирило! Козите оставили бръстината, па като заскачали! Зарипал и дядото в шипката: друс, друс, друс! Изподрал си дрехите. Почнал да вика:

— Спри бе, сине! Изподрах се в шипката!

— Аз спирам, дядо, ами свирката не спира.

И пак рипал дядо.

Чакала го баба да се върне в къщи, па току си рекла:

— Я да видя що стори тоя дядо.

Отишла баба в гората. Гледа — козарчето свири, козите скачат и дядо рипа ли, рипа в шипката.

— Бре, сине, бре, дядо! Каква е тази работа от вас!

Но додето издума, засвирила по-силно свирката и бабата заиграла: друс, друс, друс!

Баба и дядо си имали: син и снаха. Имали си и внучета.

Чакал синът да се върнат дядо и баба, па като не ги дочакал, рекъл на жена си:

— Чакай, невесто, да отида да видя що сториха татко и мама!

Отишел синът в гората. Гледа отдалече: козарчето свири, козите скачат, дядо и баба рипат ли, рипат.

— Каква е тая работа, бре хора! — викнал синът, но свирката свирнала по-силно и той затропал заедно с другите: друс, друс, друс!

Снахата чакала, чакала при децата в къщи, па току рекла:

— Чудно нещо! Що направиха тия хора? Къде отидоха, та се не върнаха? Трябва да ги потърся!

Снахата оставила децата да пазят къщата, а тя отишла в гората. Погледнала и какво да види? — Козарчето свири. Козите скачат. Бабата, дядото и синът рипат ли, рипат.

— Какво е туй чудо, бре хора! — викнала снахата, но козарчето свирнало по-силно и тя затропала редом с другите: друс, друс, друс!

Дядовите внучета пазили, пазили къщата, па като видели, че никой не се връща, хукнали да видят що става в гората.

— Тропайте да тропаме! Карай, козарко!

И те зарипали редом с другите: друс, друс, друс! Цял ден свирило козарчето. Цял ден рипали козите и дядовите хора.

Взело да се мръква. Козарчето тръгнало напред със свирката. Тръгнали след него скачешком и козите, и дядо, и баба, и син, и внучета малки и големи.

Кой как ги видял, тръгвал с тях и почвал да тропа: друс, друс, друс!

Разиграло се цяло село. Нямало кой да спре играта. Тропали цяла нощ, рипали и на другия ден. Кой знае. Може и до ден-днешен да тропат.

УМНИЯТ БЕДНЯК

Един цар се мислел за много хитър и досетлив. Той заповядал да разгласят навред по царството му, че дава две торби жълтици, ако се намери някой да му каже хубава лъжа.

Дошъл най-прочутият лъжец в царството. Лъгал, лъгал, ала не можал да скрои лъжа като за пред царя.

Царят все казвал: „Че това лъжа ли е? Това аз зная, за онова се досещам.“

Пристигнал друг лъжец, ала и с него се случило същото.

Трети лъжец се явил в царския дворец, но и той не успял да излъже царя. Изредили се всички лъжци, но никой не можал да вземе жълтиците.

Научил се за тая работа един умен бедняк. Той взел две празни торби, метнал ги на магаренцето си и отишъл при Царя.

— Какво те носи тука, човече? — попитал го царят. — Да не си дошъл и ти да ме лъжеш?

— По работа ида — отвърнал беднякът. — Преди двайсет години баща ти зае от мене две торби жълтици. Сега дойдох да ми ги дадеш, че ми трябват.

— Де се е чуло и видяло цар от дрипльо пари да заема! — викнал царят. — Хубава лъжа!

— Като е лъжа, напълни торбите с жълтици, както си обещах. Ако е истина, напълни ги, за да платиш дълга на баща си.

„Бре, умен човек! — рекъл си царят наум. — Лъжа да е, обещано е; истина да е, трябва да се плати.“ И той заповядал да напълнят торбите на бедняка с жълтици.

Беднякът натоварил магаренцето и тръгнал да си отива. Тогава царят го повикал и попитал:

— Какво ще правиш толкова пари, бедни човече?

— Ще ги хвърля в морето.

— Ти луд ли си, или тепърва ще полудяваш?

— В лудо царство живея, гдето хората плащат, когато ги лъжат, но умът ми е още на място! — отговорил сиромашът. — Като хвърля жълтиците в морето, никой няма да каже, че съм ги спечелил с лъжа. По-добре е да съм умен бедняк, отколкото да стана богат лъжец.

ПРИ МЕСЕЦИТЕ

Една жена имала две дъщери: доведена и заварена. Тя обичала своето момиче, а мразела завареното.

Една вечер майката повикала завареното момиче. Рекла му:

— Вземи стомните и върви да донесеш вода от самодивското кладенче!

Девојката тръгнала към кладенчето. То било извън селото.

Като приближила, тя забелязала, че под дървото до кладенчето били насядали единадесет мъже и една жена. Между мъжете имало един съвсем дребен. Жената била Баба Марта. Другите били единадесетте месеца. А най-дребният Малък Сечко.

Девојчето се престашило, пристъпило към кладенчето и рекло:

— Добър вечер, бабо, добър вечер, чичовци!

— Добър вечер, девојче! — отговорили месеците. — Защо идеш тук ни в туй, ни в онуй време? Не те ли е страх?

— Страх не страх, трябва да дойда, като ме пращат.

Баба Марта му рекла:

— Ами я слушай нещо да те попитам. Кои месеци през годината са лоши и кои добри?

— О, златна бабо — рекло девојчето, — всички месеци са от добри по-добри. Няма ни един лош.

— Хайде иди си със здраве, девојче! — благословила го Баба Марта. — Когато говориш, жълтици да падат из устата ти!

Девојчето наляло стомните и се върнало вкъщи.

— Добър вечер, мамо! — рекло то и жълтици попадали из устата му.

— Какво е туй чудо? — викнала майката.

— Не зная, мамо! Така ме благослови старата жена при кладенчето.

И девојчето разказало всичко за месеците.

На другата вечер майката изпратила своето момиче при месеците. Като стигнало при кладенчето, Баба Марта го попитала:

— Кои месеци през годината са добри и кои лоши?

Момичето отговорило:

— Че туй кой не знае? Голям Сечко и Малък Сечко са най-лошите. А пък Баба Марта! Чудото ѝ няма! Като се разсърди, да не си ѝ насреща. Пък и другите месеци не са много добри! Ама сме им паднали в ръцете! Няма що да правим!

— Хайде да си благословена! — рекла Баба Марта. — Когато говориш, змийчета да падат из устата ти!

Момичето наляло стомните и се върнало. Майка му го срещнала и попитала:

— Какво стана, дъще?

— Лошо ме благословиха, мамо! — отвърнала дъщерята и змийчета започнали да падат из устата ѝ.

— Леле, щерко, що сторихме! Какви са тия змийчета из устата ти.

— Лошо мислехме, мамо, лошо ни постигна.

Майката и дъщерята се разплакали.

БАБА МЕЦА И ЗАЮ БАЮ

Нарамила Баба Меца торба с круши. Тръгнала из гората. Срещнал я Гарванчо.

— Къде, Мецо?

— При човека.

— Защо ти е потрябвал?

— Да ми пази мечетата, когато ходя из гората.

— Какво ще му дадеш?

— Тия круши в торбата.

— Дай на мене само три крушки, Бабо Мецо, и аз ще ти пазя малките мечета.

— Умееш ли да ги заиграваш, да им пееш?

— Умея, как да не умея. Ей така: Га-га-га, га-га-а! — загракал гарванът.

— Не ставаш за тая работа — рекла мечката и отминала.

Срещнало я магарето.

— Къде, Мецо?

— При човека. Ще го викам да ми бави мечетата.

— Какво ще му дадеш?

— Торба круши.

— Дай на мене три круши. Ще ти свърша работа. Не ти трябва човекът!

— Знаеш ли да заиграваш малки мечета? Умееш ли да им пееш?

— Как да не умея, Мецо. От мене по-гласовит певец няма: „А-а, а-а а-ик!“ — заревало магарето.

Мечката си затулила ушите. Отминала. Срещнал я Заю Баю.

— Къде, Мецо?

— При човека. Диря го да ми гледа мечетата, кога отивам из гората.

— Какво ще му дадеш?

— Торба круши.

— Дай ги на мене. Аз по-добре ще ти пазя мечетата.

— Можеш ли?

— Как да не мога. И хората все мене търсят да им заигравам децата.

— Умееш ли?

— Аз ако не умея, кой ще умее! Ти ще идеш в гората. Ще остана с малките мечета. Па като им заприказвам: „Ох, мили батюви меченца! Мирничко стойте! Не се борете! Не се хапете! Ще се върне майка ви от гората. Ще ви донесе медени питки и сочни ягоди. Вий ще ядете. Тя ще ви милва по главичките, по гръбчетата, по лапичките! И ще ви дума: «Ох, мамините, ох, миличките!»“

Зарадвала се Баба Меца и рекла:

— Жив да си ми, Зайо Байо! Откога търся такъв бавач като тебе!

И тя го завела в мечата дупка. На сутринта отишла в гората. Останал Заю Баю при мечетата.

— Мечета! — викнал Заю. — Скоро навън! Да ви науча да прескачате!

Излезли на полянката при малкото блато.

— Мечета! Вижте как ще прескочи бати ви Заю!

И Заю прескочил една кална локва.

— Мечета! Хайде сега вие прескочете! Едно, две! Кое то прескочи най-добре, мед и круши ще яде!

Скочило първото мече и — цоп — в локвата. Скочило второто — пак в локвата. Скочило третото — цамбурнало и то при другите. Окъпали се и трите в тинята.

— Мечета! Наредете се едно подир друго! Към дупката тръгнете! За шетане и ядене се пригответе! Едно, две, едно, две! Който крачи най-добре, той най-много ще яде!

Влезли в дупката. Изяли крушите. Скочили в кацата с меда. Разровили огнището. Търкулнали се в сухата шума. Заприличали на таралежи.

Върнала се мечката. Хванала се за главата.

— А бре, синковци! Кой ви изкаля като малачета?

— Наш бате Заю.

— Кой ви окъпа в медената каца?

— Бате ни Заю.

— Кой ви направи на таралежи?

— Пак бате Заю.

— Тъй ли? Чакай, Зайо, да те науча аз теб!

Ала де го Зая! Хукнала мечката да го гони. Той бяга, тя го гони, той бяга, тя го гони. Минал Заю край един дървар. Извикал му:

— Не ме гледай, като тичам! Мечката ме гони. Аз нарочно я подмавих. Да си остави мечетата. Иди в мечата дупка край блатото! Там има пълно гърне мед!

— Добре, добре, Зайо!

И дърварят отишъл в мечата дупка да вземе меда.

Тича Заю. И Меца подире му.

— Стига ме гони, Бабо Мецо, ами се върни в дупката си! Не видя ли дърваря? Отиде да ти вземе меда.

Върнала се Баба Меца. А Заю пак тича, не спира. Насреща му Кумчо Вълчо.

— Тичай, Вълчо, че дърварят остави кобила с малко конче! Тичай да грабнеш кончето!

— Жив да си ми, Зайо Байо!

А Заю все тича. Среца го Кума Лиса.

— Тичай, Лисо, у Вълчови! Има гърне с прясна риба. А той сега не е в къщи.

— Здрав да си ми, Зайо Байо!

И пак тича Заю Баю. Среца Ежка.

— Тичай, Ежко, у Лисини! Има паница сметана.

— Жив и здрав да си ми, Зайо Байо!

И Заю пак тича. Насреща му герест Петлю.

— Тичай, Петльо, у Ежкови! Житни зрънца ще намериш. Ежко сега не е в къщи.

— Жив да си ми, Зайо Байо.

И пак тича Заю Баю. Среца Вятърка и вика:

— Духай, Ветре! Дигни Петлювия кокошарник! Отнеси му полозите! Разпръсни му кокошките!

Духнал Вятърко. Вдигнал кокошарника. Отнесъл полозите. Прокудил кокошките.

А Баба Меца, като се върнала в дупката, видяла, че няма меда, и тръгнала да гони дърваря.

Дърварят се върнал с меда при кобилката. Видял, че няма кончето, и се втурнал подир Кумча Вълча.

Кумчо Вълчо се върнал с кончето. Но разбрал, че останал без рибица. Хукнал да гони Кума Лиса.

Кума Лиса се върнала с рибицата. Но видяла, че Ежко ѝ грабнал сметаната. И хукнала да го гони.

Върнал се Ежко със сметаната. Ала разбрал, че Петлю му изкълвал житото, и се втурнал да го гони.

Върнал се Петлю с пълна гуша. Но що да види? Вятърко дигнал кокошарника. Отнесъл полозите. Прокудил кокошките.

Хвъркнал Петлю при Вятърка.

— Ветре, защо ми направи тая пакост нечувана?

— Защо изкълва житото на Ежка. Пък Ежко грабна сметаната на Кума Лиса. А тя отнесе рибицата на Кумча Вълча. Той пък грабна кончето на дърваря. А дърварят отмъкна медаца на Баба Меца!

И още по-силно зафучал вятърът. Дигнала се буря и завъртяла Баба Меца и дърваря, Кумчо Вълчо, Кума Лиса, Ежко Бежко и Петела.

Гледал Заю, гледал, па прихнал да се смее. И тъй силно се разсмял, че от смях му се пукнала горната устна.

Оттогава до ден-днешен Заю ходи с цепната устна.

КОТАРАН

Една сутрин Заю Баю срещнал Лиса сред гората.

— Кума Лиске — рекъл Заю, — иска ми се да подойда тия дни при теб на гости.

— Не ти трябва, Зайо Байо! Котаран при мен живее. Какъвто е лош и страшен — къс по-къс ще те раздърпа!

Уплашил се Заю Баю. Кого видел, кого срещнел — все за котака разказвал.

Чули за тоя звяр страшен Кумчо Вълчо, Баба Меца, дългомуцунест Глиганчо. Заедно със Зая Бая сдумали се една заран да поканят на трапеза котарака с Кума Лиса. По-отблизо да го видят.

— Аз месото ще приготвя за трапезата богата! — обадил се Кумчо Вълчо.

— Аз пък цвекло и картофи ще изровя за софрата! — силно изгрухтял Глиганчо.

— Аз мед сладък ще домъкна! — рекла рунтава Мецана.

— Аз пък моркови и зеле! — най-подир добавил Заю.

И разтичали се всички. Гозби почнали да готвят. Кога всичко пригласили, пак на съвет се събрали. Питали се един друг кой гостите да покани.

— Аз не мога — рекла Меца. — Каквато съм тежкокрака, ако Котаран ме погне, с бяг не мога се избави!

— И мен за бяг не ме бива! — одумал се и Глиганчо.

— Аз пък стар съм и не видя — рекъл Вълчо и въздъхнал. — Нека иде Заю Баю!

Престрашил се Заю Баю. Тръгнал гостите да кани. Стигнал Лисината къща и почукал на вратата. Подала се Кума Лиса.

— Кого търсиш, Зайо Байо?

— Добър ден ти, Кума Лиске! Много здраве от Мецана, от Кум Вълча и Глигана! Днес трапеза нагласихме, та дойдох да ви поканя — теб и твоя Котаранчо...

— Ний на гости рядко ходим — отговорила кумата. — Ала щом сте пригласили, ще ви дойдем. Но послушай! Щом ни видите, че идем, да се скрийте кой де може! Котаран е лош и страшен! Къс по-къс ще ви раздърпа!

Хукнал назад Заю Баю и отдалеч се провикнал:

— Крийте се кой дете може! Котаран е лош и страшен, къс по къс ще ни раздърпа!

Още Заю не издумал, Баба Меца се покачва на едно дърво високо. Вълчо в храстите се мушнало. Заю зад гнил дънер скрил се, а Глигана — под софрата.

Котаран и Кума Лиса до трапезата пристигат. Щом месото помирисал, Котаран очи изблецил. Зафучал и взел да лапа. Лапал, лапал — до насита. Па изтегнал се доволен и замъркал...

През туй време под софрата комар оципал Глиганча и той, без да ще, помръднал. Котаран веднага скочил. Помислил, че мишка шава. Хвърлил се и стиснал силно за опашката Глигана. Рипва той с всичка сила. Бяга, душа да спасява. Котаран от страх настръхнал. Изфучал назад отскочил и за миг се покатерил на дървото при Мецана. Тя се стресва и цоп — долу: право върху Кумча Вълча...

Хуква Меца, хуква Вълчо, а след тях и Заю Баю. Стигат Глигана в гората и на бяг ударват всички. Бягали те, без да спират, цели три дни и три нощи. Най-подире се запрели. Заю дъх поел и рекъл:

— Пред какви не страхотии аз юнашки съм излизал, ала такъв звяр нечуван до ден-днешен не бях срещал. Право казва Кума Лиса. Тоя Котаран ни слиса!

КУМА ЛИСА И ОВЧАРКО

Разболяла се Лисанка.

— Какво ти е, Кума Лиске? — попитал я млад овчарко.

— Болно ми е, млад овчарко. Девет дена не съм яла.

— Ще ти мине, Кума Лиске. На ти млечице. Хапни си!

Хапнала си Кума Лиска. Дигнала се от постеля.

Не минало дълго време, дотърчала при овчарка и му рекла:

— Жив да си ми, млад овчарко! Умряла бях, съживи ме. И аз искам да си върна. Царски зет ще те направя!

— Луда ли си мари, Лиске! Де се чуло и видяло — овчар царски зет да стане!

— Ще се види, ще се чуе! — отговорила Лисанка. — Трябва само да ме слушаш. Сега искам да намериш една сребърна парица.

Бръкнал в джеба си овчарко. Сребърна пара извадил.

— На ти сребърна парица! — рекъл той на Кума Лиса. — Па да видим що ще стане!

Взела Лисанка парата и беж — в царювите двори. Пуснали я чак при царя.

— Царю — рекла Кума Лиса, — дай ми царската мерилка. Моят господар я иска — среброто си да премери.

Дал ѝ царят царска крина. Взела крината Лисанка. Отнесла я сред гората. И там в царската мерилка тя залостила парата.

На сутринта рано-рано тя пристигнала в двореца. Връща царската мерилка. Предала я, дето трябва, и тръгнала да си ходи.

— Кума Лиске, Кума Лиске! — рекли царските пазачи. — Твоят господар забравил в крината една парица.

— Нищо, нищо, царски хора! Не си струва да се връщам. У нас пари с чували!

Чул я царят и си рекъл: „Богат ще е господарят!“

Върнала се Кума Лиса. Тича право при овчаря.

— Жив бъди ми, млад овчарко! Всичко на добре отива. Сега жълтица ми трябва. Виж отде ще ми намериш!

Продад овчарко овненце. Дал на Лисана жълтица.

Тя припнала пак при Царя.

— Царю — рекла, — много здраве от моя стопанин Слави. Моли пак да му послужиш. Царската мерилка иска — златото си да премери.

Дал ѝ царят царска крина.

На сутринта тя я връща. Тръгнала пак да си ходи.

— Кума Лиске, Кума Лиске! — рекли царските пазачи. — Твоят господар забравил в крината една жълтица.

— Нищо, нищо, царски хора! Не си струва да се връщам. У нас жълтици с кошове.

Чул я царят и си рекъл: „Тоя господар ме смая. По-богат ще е от мене.“

Минали се два-три дена. Пак пристигнала Лисанка.

— Що те носи, Кума Лиске? — попитал усмихнат Царят.

— Царю, нося много здраве от моя стопанин Слави. Той реши да се ожени. Прати ме да те попитам зет искаш ли да ти стане.

Мислил, мислил, мислил Царят. Най-подире отговорил:

— На твоя стопанин Слави предай от мен много здраве. Кажи му да дойде тука. Ще се видим по-отблизо и сватбата ще направим.

Припнала Кума Лисанка. Дотърчала при овчаря.

— Всичко на добре отива! Жив да си ми, млад овчарко! Съгласи се вече царят. Ще ти даде дъщеря си. Там сватбата ще направим.

— Ами дрехи?

— Ти за дрехи недей мисли — рекла Лиса. — Ще ме чакаш сред гората. Аз ще доведа сватбари и ще намеря премяна.

— Нали ще видят какъв съм?

— Остави това на мене. Зная какво да им кажа...

Още на сутринта рано тръгват Лиса и овчарко. Като стигнали в гората, Лиса рекла:

— Чакай тука!

И припнала към двореца. Стигнала. При царя влязла. Поклонила се и рекла:

— Ох, царю, отде да почна! Душица ми не остана! Разбойници ни обраха. Що носехме, всичко взеха! Съблякоха господаря. Той сега в гората чака, облечен в овчарски дрехи.

— Как тъй може! — викнал царят. — Скоро дрехи занесете! Скоро зетя ми срещнете!

Тръгват отбор царедворци. Срещат овчаря в гората. Облекли му царски дрехи и завели го при Царя.

— Гледай, дъще — рекъл царят. — Харесваш ли тоя момък?

— Как не, татко! Той е млад и такъв хубав!

Скоро младите венчали. Гощавки богати дали. Три дни яли, три дни пили. На четвъртия решили: царят и всичките гости да изпратят чак до вкъщи младоженците честити.

Тръгват царски колесници. Пред тях хуква Кума Лиса. Вижда дружина косачи и поръка им поръчва:

— Ще мине оттука царят. Ще попита на кого са тез ливади. Вий кажете: „На княз Слави!“

Минал Царят и попитал:

— На кого са тез ливади?

— На княз Слави! На княз Слави!

А Лисанка напред тича. При жетвари се запира.

— Ей, жетвари! — рекла Лиса. — След мене пристига царят. Ще попита тези ниви на кого са. Вий кажете: „На княз Слави!“

Минал Царят. Попитал ги:

— Тези ниви на кого са?

— На княз Слави! На княз Слави!

А Лисана през туй време среща в гората дървари.

— Ей, дървари! — рекла Лиса. — Отдолу пристига царят. Ще попита тези гори на кого са. Вий кажете: „На княз Слави!“

Минал царят. Попитал ги:

— Тези гори на кого са?

— На княз Слави! На княз Слави! — викнали из едно всички.

Царят рекъл на жена си:

— Случихме със зет, царице. Виж какъв е млад и хубав! Земя има цяло царство!

А Лисана дотърчала пред двореца на зла ламя.

— Чук-чук! Ламке, отвори ми!

— Какво има, Кума Лисо?

— Отвори ми да се скрия! И ти бягай, дето можеш! Страшна войска иде тука! Царят я самичък води. Иде сам да те погуби. Хората му си ядяла!

— Къде, Лиске, да се скрия?

— Скрый се в кладенеца скоро! Аз с листак ще те покроя.

Тозчас ламята се скрила. Лиса гостите посреща:

— Добре дошли, скъпи гости! Заповядайте в двореца! Но тук стар обичай има. Който дойде, трябва камък в тоя кладенец да хвърли.

Всеки гост по камък хвърлил. Кладенецът се напълнил. Ламята там си умряла.

А гостите влезли вътре. Чудили се, маяли се на богатите палати.

Лиса им гощавка дала. С царски гозби ги гостила. Три дни яли, три дни пили. На младите пожелали да живеят дълго време, да са весели и здрави.

ХИТРЕЦ И ГОТВАЧ

Един хитрец живеел над една гостилница. Той сядал до отворения прозорец, ядял хляб и лапал парите, що излизали от готварницата. Хвалел се пред всички люде:

— Аз се гощавам с всички ястия и не плащам нито пара.

Като чул това, готвачът рекъл да се пошегува с хитреца. Той се явил един ден пред него и му представил сметка за яденето, което получавал от прозореца. Хитрецът прегледал сметката. Извадил от кесията си пари, преброил ги, подал ги на готвача и рекъл:

— Провери парите! Толкова ли са, колкото искаш?

Готвачът преброил парите и рекъл:

— Точно толкова, колкото ми дължиш.

— Дай да ги проверя и аз — казал хитрецът, взел парите, скрил ги пак в кесията си.

Готвачът му казал:

— Хей, какво правиш? Защо си прибираш парите? Нали ще ми платиш яденето?

— Какво искаш повече? За парите, които идеха до прозореца, аз ти платих, като погледна парите.

Засмял се готвачът и рекъл:

— Умно ми отговори, приятелю. Яж си хлебеца, лапай си парниците от гозбите и бъди весел и здрав!

ПЕТЛЮ И ВРАБЧО

Петлю си кълвеше житце. Дойде Врабчо, примоли се:

— Дай ми, Петлю, да си кълвна. До ще време, ще си върна.

— С какво, Врабчо, ще си върнеш, като нищичко си нямаш!

— Ти не думай така, Петлю. Какво имам, какво нямам, аз самичък си го зная. Но и с нямането, братко, все ще ти помогна някак.

— Щом е тъй, хапни си малко — рече Петлю. Кълвна Врабчо, па подхвъркна на стобора и си весело зацърка.

Една сутрин рано-рано се промъкна Кума Лиса, влезе в Петлювите двори. Носи дълга броеница, па се кръсти и привежда, хапва трева и нарежда:

— Ах, постничко, ах, сладичко! Откак на манастир ходих, не искам месо да кусна. Ям си гъби и тревица.

Петлю гледа и се чуди:

— Какво думаш, Кума Лисо! Ти с тревица ли се храниш? И се кръстиш, и се кланяш. За светица ли се готвиш?

— Позна, Петлю. За светица. Ала голям грях си имам. Той ми тегне на душата. Знаеш, братко, не е скрито. Аз обичах да похапвам и ярчици, и петленца. За тоз грях се сега кая. И дойдох да ми простите.

— От всинца ни да си простена! — отговори й петелът. — Ние лошото не помним.

А лисицата се кланя и се кръсти, и нарежда:

— Благодаря, братко Петлю! Твоето сърце е златно. Ти роден си за светия. Грях е да останеш тука. Хайде с мене в манастира. Днес затам пак заминавам. Ще станеш и ти светия.

Ала двоуми се Петлю. Той и вярва, и не вярва на Лисините думи. А Лисана го придумва:

— Какво още мислиш, Петлю? Хайде с мене! Слез и тръгвай! Там е хубаво, повярай. Аз съм, братко, предоволна. Затуй втори път отивам. За ядене недей мисли. Ще ни нагостят богато с манастирско едро жито.

Помами се герест Петльо. Слезе при Кума Лисана. А тя миловидно рече:

— Слушай, Петльо! Не ще е зле и кокошките да дойдат. Ще станат и те светици. За ядене да не мислят. Има и за тях пшеница.

— Да си жива, Кума Лисо, че се сецаш за рода ни! Хайде, слизайте, сестрици!

Но кокошките страхливи си стоеха на дървото. А най-старата му рече:

— А бре Петльо, какво правиш! Ти без ум ли си останал, та на Кума Лиса вярваш!

Стресва се Кума Лиса, че без Петля ще остане. Грабва го и хуква с него. Тича Лиса и си мисли: днес петленце ще си хапна!

Но изведнъж някой викна:

— Спри се, спри се, Кума Лисо!

Кума Лиса се обърна. Вrabчо хвъркаше към нея.

— Казвай, Вrabчо, какво има!

— Почакай, Кума Лисано! Всички кокошки пристигат! Размислиха и решиха в манастира с теб да дойдат. Поръчаха да ги чакаш.

Спря се насред път Лисана. А Вrabчо назад се върна. Шарка бързокрак намери, на ухото му изцърка:

— Тръгвай, побратиме верен! Скоро в Лисината къща! Петля трябва да избавим! Иначе отиде, братко, певецът ни сладкогласен! Ще го схруска Кума Лиса!

Щом туй рече, хвъркна Вrabчо. Припна Шарко подир него. Превариха Кума Лиса. В къщичката ѝ се скриха.

Дълго чакала Лисана, па си тръгнала към къщи. Раздумвала се самичка: „Излъга ме дрипав Вrabчо. Но и петлето ми стига за гощавка тая вечер. Хубав манастир ще види на лисицата в устата!“

Кума Лиса в къщи влиза. Вrabчо с поклон я посреща.

— Добре дошла, Кума Лисо!

— И ти добре дошъл, лъжльо! — виква Лиса ядовито. — След месцето на петлето ти добавка ще ми бъдеш!

— Бива, бива, Кума Лисо. Но аз и другар си вода. Той ще ти преседне малко.

Рипна Шарко, дръпна Лиса. И изпусна тя петлето, па с разкъсано кожухче хукна, скри се из гората.

Петлю дъх пое и рече:

— Живи да сте ми, другари! Добрината ви голяма нивга няма да забравя. Нов живот сега живея. Пред двама ви клетва давам:

— Няма вече да глупея!

ЗАЮ БАЮ И КОЗАРЧЕ

Козарче заспало на сянка в тревата. Щукнали козите из кукурузяка. Заю ги съгледал. Припнал при момчето.

— Ей, козарче, ставай! Завърни навреме стадото брадато! Съгледах пъдаря долу в ракиката. Ако дойде тука, знаеш що те чака!

Рипнало момчето. Тоз час се завтекло. Прибрало козите и на Зая рекло:

— Жив да си ми, Заяю, дето ме събуди! Мира ми не дават тия кози луди. Кажи какво искаш за туй, що ми стори?

— Нищичко не искам! — Заяю отговорил. — Имам си доволно морковци и зеле. Едно ми е мъка, ала що да сторя. Трима братя имам, запрени в обора на твоя стопанин. От малки ги хвана. Със трева ги храни. А кой знае после с тях какво ще стане! Засмял се козарко:

— Тъй речи, бе Заяю! Нашите скокливци били твои братя, пък аз да не зная! Ще ти ги изпратя скоро във гората. Какво ще направя, ти нали се сещаш. Стягай се зарана, гости да посрещаш.

Зарадвал се Заяю. Два пъти подскочил, триж се преобърнал:

— Козарко ле, брате! Дано ги избавиш! Дано се завърнат и живи, и здрави.

Надвечер козарко козите закарал. Стопанката млада взела да се кара:

— А бе, забраванко, аз нали ти рекох трева да наскубиш! Заяците в обора от глад ще погубиш.

Козарчето рекло:

— Прощавай, стопанке, че сгупявам често с моя ум козарски. Но заяците утре ще нагостя царски. Ала друго има. Затуй вий сте криви! В обор сте запрели заяците скокливи. Отдалеч да гледат и гори, и ниви! Храни ги, пои ги, нали са запрени? Тъгуват, горките, за гори зелени! И аз току тичам треволяк да скубя. Заяците се мъчат и аз време губя!

— Не бърбори, глупчо, втели-некипели. Твоите брътвежи ядене не дават. А на гозба сладка всеки заек става.

Козарчето мълком запряло козите. На сутринта рано отваря вратите. Зайците изпуска и вика високо:

— Бягайте, скокливци, през поле широко! Тичайте в гората китна, примамлива! Нашата стопанка ядва и коприва!

Зайците си плюли здраво на нозете... После що станало — всеки ще се сети.

Издание:

Ран Босилек. Клан, недоклан

Издателство „Български писател“, София, 1986

Подбор и редакция: Кирил Апостолов

Редактор: Мария Кондова

Художник: Стоян Анастасов

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.